Europos LIETUVIS

Nr. 47. (377) 24. 11. 1954. LONDONAS, 1954 m. lapkričio mėn. 24 d. VII metai

LIETUVIŲ PASIDIDŽIAVIMAS

MINISTERIO B.K. BALUČIO SUKAKTUVĖMS ARTĖJANT

Kiek Amerikos lietuviai parėmė Lietuvos nepriklausomybės atstatymą ir vėliau palaikė lietuvių tautos reikalus? Klausimas būtų labai platus, o į jį atsakymas aiškus ir kartu miglotas. Kodėl?

Aiškus dėlto, kad Amerikos lietuvių parama Lietuvai dar prieš nepriklausomybės atgavimą, jos laisvės kovų metu ir vėliau įvairiais būdais nenutrūkstant ligi paskutinių dienų visuomet buvo žymi ir apčiuopiama. Tą žinome čionai, to niekas Lietuvoje neginčijo. Ta parama, svarbiausia, buvo finansinė ir politinė.

Atsakymas liko ir liks miglotas dėl to, kad jokia statistika nei mūsų finansinės, nei juo labiau politinės paramos negalėjo ir negalės visiškai tiksliai apskaičiuoti. Kiek milionų dolerių Amerikos lietuviai suteikė per tuos dešimtmečius Lietuvai ir jos žmonėms, giminėms, broliams, seserims, tėvams? Žinome, kad daug milionų, bet tiksliai kiek - niekas negalėtų pilnai apskaičiuoti. Dar sunkiau būtų apskaičiuoti politinę, kultūrinę, propagandinę ir kitokią paramą. Juk to nepaversi svarais pasvėrimui, neapskaičiuosi doleriais, nes tie dalykai turi kitą kainą.

Taip pat nelengva apskaičiuoti, bet vis jau lengviau matyti, kai pažiūri į Amerikos lietuvių duoklę Lietuvos žmonėms. Teisybė, anksčiau visus tuos žmones pagimdė ir kiek paaugino pati Lietuva, mūsų senosios Tėvynės žemelė, mūsų tėveliai ir motinėlės...

Bet šimtai ir tūkstančiai jų toliau augo jau čionai, Amerikoje. Čia mokėsi naujo gyvenimo sąlygų, sėmė žinias iš mokyklų, ruošėsi visuomeniniam ar kitokiam darbui, kaip to reikalavo mūsų pažangaus krašto dvasia. Todėl gal daug nenusikalsiu tuos žmones laikydamas Amerikos lietuvių dovana Lietuvai.

O jų buvo nemaža. Nežinau, kiek šimtų ar tūkstančių, bet apstūs būriai čia darbavosi Lietuvos laisvės reikalui prieš pirmąjį pasaulinį karą, jo metu ir vėliau. Tūkstančiai grįžo laisvon Tėvynėn, parsiveždami ten gero skatiko ir patyrimų. Daug grįžo į žemės ūkį, tapę ten pavyzdingais gaspadoriais. Kiti į verslus, į prekybą, amatus, pramonę. Aš spėju, kad tie visi žmonės buvo tada naudingas ir malonus skolos grąžinimas gimtajai laisvajai žemei.

O kiti, daugiau moksluose pasiruošę ar šiaip turėję išskirtinų gabumų, grįžo dirbti Lietuvai ar tai į kariuomenės eiles, ar specialistais valdininkais įstaigose, ar laikraščiuose, ar kaip artistai ir darbininkai Lietuvos teatruose. Gal kelios dešimtys įsijungė vadais į politiką, diplomatiją ar panašiems valstybiniams darbams.

Tai Amerikos lietuvių įnašas žmonėmis Lietuvos reikalui irgi buvo tikrai nemažas.

Nenoriu nutylėti nei vieno nuopelnų ir nei vieno patrijoto darbų savo Tėvynei nedrįsčiau pamiršti. Tik kaip čia man keliais žodžiais tuos vardus ir darbus suminėti, jei tam storos knygos surašyti neužtektų? Todėl sustosiu ties vienu, kuris tebėra gyvas, tebedirba ir tebegyvena Lietuvos reikalais ir kuris netrukus, gruodžio 29 d. 1954, sulaukia gražaus amželio - 75 metų!

Tai Bronius K. Balutis. Jaučiu, kad nedaug, o gal ir visai nesulaukčiau opozicijos, jei pasakyčiau, kad tas vyras turbūt yra pats ryškiausias ir brandžiausias „Amerikos Lietuvos" produktas, kuris buvo čia išnokintas ir vėliau atgal padovanotas Lietuvai, jo ir mūsų ar mūsų tėvų tėvynei.

Tai buvo seni laikai - mano paties ir jūsų daugelio vaikystė, kiti visi tebelaukė užgimimo. Atsimena tuos laikus geriau tik mūsų veteranai - Jokubynas, Ambrozevičius, Ambraziejus, Tareila ir keli kiti panašūs šimtamečiai ąžuolai.

Jaunas, gražus ir mielas vaikinas atvyko iš Dzūkijos Bronius Balutis Balevičius. Gyvas verpetukas į vis daugiau įsisiūbuojantį Amerikos lietuvių veiklos ežerą. Netrukus jis studentas Valparaiso universitete, Tėvynės Mylėtojų Draugijos tikrasis įžiebėjas, vėliau redaktorius Chicagos „Lietuvoje", dar vėliau, kaip išmokslintas anglosaksų teisės žinovas, talkininkas Lietuvos diplomatinės byloms, Lietuvos Respublikos diplomatas, vadovaujantis asmuo Lietuvos užsienio reikalų ministerijoje, Lietuvos atstovas Amerikai, Anglijai. Iki dabar...

Ne mano amatas rašyti nusipelnusių vyrų biografijas (nors skaityti jas mėgstu, o kaikada pridurti skatiku joms išleisti). Ką čia, be to primenu, tai ne naujiena, tą žino visi veiklesnieji Amerikos lietuviai kaip ir naujieji ateiviai.

Artinantis to mūsų brangaus žmogaus sukaktuvėms, kurias, tikiuos, plačiai ir širdingai paminės viso pasaulio lietuviai, be pažiūrų skirtumo, nes jis yra visų mūsų lietuvių mielas bičiulis, ypatingai Amerikos lietuvių, tikras brolis ir kaip sakau, mūsų Amerikos lietuvių gražiausias „produktas", — atsiprašau, mūsų pačių gražiausių svajonių bukietas tėvynei Lietuvai, — aš norėčiau tik vieną dalykėlį atskirai pridėti.

Mėgstu ir myliu dabar naujai pas mus atvykusį Lietuvos jaunimą, bet visgi labiausiai *myliu tuos, kurie veržiasi į pažangą*, į mokslą, ruošiasi būti kuo naudingiausiais savo tautai, studentus...

Daug, daug kartų dabar daugiau lietuvių studentų Amerikos universitetuose, negu anais Valpariso laikais. Gal dešimtį, o gal ir dvidešimtį kartų. Turėdamas galvoje savo seną draugą Londone, aš vaizduojuosi anuos Valparaiso laikus, bet tuoj persikeliu į dabartį ir matau šimtus naujų lietuvių studentų... Ką norėčiau pasakyti?

O gi tik tiek: - *jei iš jūsų jauneiji berniukai ir mergytės, išaugs dabar bent dešimtis tokių dvasinių Balučių kokiuo dzūkišku qžuoliuku išaugo mūsų jubiliatas, jūs atsimokėsite gimtinės skolą savo tėvynei. Jūs suteiksite Jai paramą, brangesnę už dolerius ir kainuotą maistą...*

Pasistatykite sau tokį uždavinį. Nes jums tikrai dar ateis laikas jį išspręsti.

J. J. BACHUNAS

PLB IR POLITIKA

PLB santykio su politika klausimas buvo ilgokai ir išsamiai svarstytas VLIKe. Jis nekartą buvo kilęs ir Bendruomenėse. Į tą klausimą visuomet buvo duodamas vienas atsakymas: **PLB turi būti apolitinė ir apartinė organizacija.** Tokį atsakymą davė VLIKas, skelbdamas PLB statutus. Tokį atsakymą daviau aš, organizuodamas PLB kaip LIT Valdytojas. Tokį atsakymą tebeduoda visi mano įpėdiniai, neišskiriant ir dabartinį LIT Valdytoją K. Žalkauską. Tuo būdu žino dešinioji, ką daro kairioji.

Tos mintys aiškiai pravestos ir mano bendraraštyje nr. 3 (PLB kelių pusl. 18-33) ir susirašinėjimuose su Bendruomenėmis, kur tas klausimas tuo ar kitu būdu buvo kilęs. Pav. paduosiu kelias ištraukas iš to susirašinėjimo: „Inešus į Bendruomenės gyvenimą politiką ir partiškumą, tai Bendruomenei daroma didelė žala"... (PLB pirmininkui 1952. IX. 28). „Bendruomenės apolitiškumas ir apartiškumas Bendruomenėms yra privalus" (Venezuelos Bendruomenei 1952. IX. 8).

Tik dėlto, kad būtų išsaugotas Bendruomenės apolitiškumas ir apartiškumas užsimota kurti Lietuvos Laisvinimo Talka. Ta organizacija yra ne Bendruomenės, bet Bendruomenėje, kaip kitos politinės ir nepolitinės organizacijos. Užsienio Reikalų Tarnybos Valdytojas su Krašto Valdyba tik sutaria Talkos organizacines formas, nes Krašto Valdyba laikoma geriausia gyvenamo krašto žmonių ir sąlygų *žinove*.

Ar tuo užkertamas kelias lietuviams tremtiniams rūpintis Lietuvos laisvinimo darbu ir jame aktingai dalyvauti? Anaiptol. Jie visi įjungiami prie to darbo. Šis darbas šių nelaimių metu yra kiekvieno lietuvio švenčiausia pareiga. Tai yra aiškiai pasakyta ir Lietuvių Chartos 6 straipsnyje ir mano bendraraščiuose, kad pav. ir PLB keliu 21 pusl. p. f. Tokia pat mintis pareikšta ir mano minėtame Venezuelos Bendruomenei rašte: „Lietuviai ir gali ir turi rūpintis politikos reikalais, bet ne per Bendruomenę. Bendruomenė turi labai svarbių Lietuvai ir lietuvių tautai atlikti darbų. Tuos darbus gerai atliks, kai bus vieninga. Partinis pradas to vieningumo neduos. Štai tas vyriausias motyvas, dėl kurio Bendroumenė ginama nuo to prado". To vieningumo neduos ir *politinis pradas. Politika nutiesia kelią* į Bendruomenę ir partijai. Antra, Bendruomenėms skirta labai didelis ir svarbus uždavinys. Kad jį gerai atliktų, visas jėgas turi telkti tik prie to uždavinio. Jei pradės blaškytis po įvairias sritis, gerai savo uždavinio neatliks. Dar didesnius ir svarbesnius uždavinius turi laisvinamoji politika. Jai dirbti ir vadovauti sukurtas kitas specialus organas — VLIKas. *Politinėj srity visi lietuviai turi talkininkauti* VLIKui, Bendruomenės gi uždavinių srity — PL Bendruomenei.

Kad PLB turi būti apolitiška pripažino ir „Vokietijos PLB vadovybė. „Tremtis" nr. 4 tuo reikalu taip rašo:

„Vokietijoje esantiems lietuviams perėjus į Pasaulio Lietuvių Bendruomenės organizacinę formą Tarybos atstovų ir Valdybos suvažiavime buvo aiškiai pasisakyta dėl šios **organizacijos apolitiškumo.** Jei žodžius seks darbai — tai jau daug bus padaryta. Tuo atveju visi darbai ir organizaciniame kelyje galimi bandymai bendromis jėgomis nebus sunku įgalėti."

M. Krupavičius.

Roma. 34 jugoslavai žvejų laiveliu pabėgo iš Jugoslavijos ir Adrijos jūra pasiekė Italiją, kur paprašė prieglaudos.

KARIAI, JŪSŲ DIENA!

Lietuvos Kariuomenės šventės proga mes nuoširdžiausiai sveikiname visus Lietuvos Kariuomenės kūrėjus - savanorius, atsargos visų laipsnių karius, laisvės kovotojus Krašte, partizanus, visus praliejusius savo kraują ant Tėvynės aukuro patriotus, Darbo Kuopų vyrus, kitų valstybių kariuomenėse tarnaujančius brolius lietuvius ir karinių organizacijų narius

Garbė Tėvynės gynėjams!

Amžinoji ramybė žuvusiems dėl Jos laisvės!

Lietuviai katakombose

Nors spauda, vaizduojanti sovietinę tikrovę už geležinės uždangos, yra gana gausinga, tačiau neseniai pasirodžiusi knyga „Die Toten kehren zurueck" tikrai verta dėmesio. Knygos autorius Josef Scholmer yra gydytojas, kuris pereitų metų gruodžio mėnesį grįžo iš Vorkutos. Autorius savo jaunystėje buvo aktyvus komunistas. Nacių laikais yra iškentęs daug persekiojimų už savo politinius įsitikinimus. Sovietams okupavus rytinę Vokietijos dalį, buvo labai aukštas pareigūnas sveikatos apsaugos administracijoje. Po to perėjo visą Sovietų tardymų įstaigų skaistyklą ir galop atsidūrė priverčiamųjų darbų pragare — Vorkutoje.

Savo aprašymuose daug kur mini Pabaltijo valstybių piliečius, atsidūrusius tame pat Sovietų pragare. Būdinga yra *statistika, kurią duoda autorius*, suskirstydamas tautybėmis nuteistuosius katorgos darbams. Jo duomenimis, kasyklų stovykloje Nr. 9-10 buvo apie trys su puse tūkstačio kalinamųjų. Tarpe jų pirmą vietą užėmė ukrainiečiai, sudarydami maždaug pusę visų kalinamųjų. Antroje vietoje eina lietuviai, kurių tame lageryje yra buvę apie 800. Latvių — yra buvę 300, estų 200. Pažymėtina, kad rusai toje stovykloje *nesudaré nė dešimties procentų kalinamųjų.* (psl. 122). Autoriaus duomenimis, Vorkutoje kasamos anglys yra pačios pigiausios pasaulyje. Angliakasys, gaudamas valgį iš pagerinto, vadinamojo „šešto katilo", gauna į dieną 1.200 gr duonos, pusantro litro sriubos, 600 gr košės, 50 gr alyvos, 120 gr žuvies ir mėnesiui 750 gr cukraus. Jeigu išdirbama norma, kurios atlikimas reikalauja įtempti paskutines jėgas, tai kas antrą dieną kiekvienam pridedama dar ryšulėlis mahorkos, kuris laisvoje krautuvėje kaštuoja 80 kapeikų.

Nors autorius, atrodo, nėra artimas kuriai nors religijai, tačiau su nepaprastu graudumu aprašo, kaip lietuviai kasyklų viduje, į kurią joks administracijos žmogus, vis tiek, ar kareivis, ar ir enkavedistas nedrįsta įeiti, buvo suorganizavę kasdien pamaldas su mišiomis ir komunijos *dalinimu. Pamaldos, kuriose autorius* dalyvavo, buvo laikomos apie 200 metrų gilumoje apie 4 val. ryto. Iš besimeldžiančių grupės išsiskiria vienas taip pat apsirengęs angliakasio drabužiais, kaip ir visi kiti. Jis eina prie altoriaus. Tai — kunigas. Kitas iš minios atsiklaupia patarnauti. Ant improvizuoto altoriaus atsiranda mažytėlis kielikas ir plonutėlis mišiolas. Patarnautojas turi maželytį varpelį. Mišių *metu kai kurie priima* Švč. Sakramentą. Miniatiūrinis kielikas pačių kalinamųjų iš sidabro padarytas. Jis yra ne daugiau kaip dviejų centimetrų aukščio ir vieno centimetro pločio. Ostijos paplotėliai atsiunčiami iš Lietuvos, jas komunistai nesuprasdami, kas tai yra, praminė „lietuviška duona". Mišioms vynas gaunamas iš Krymo ir su dideliu vargu įgabenamas į stovyklą. Autorius yra girdėjęs, kad Ve*lykoms apie 400 lietuvių galėdavo būti a*prūpinami Švenčiausiuoju. Sutartu būdu paduodama papirosų dėželė, kurioje po pirmos eilės papirosų kruopščiai, švarioj lininėje skiautelėj, esti suvyniotas Švenčiausiasis, kuris pasidalinamas 4 ir daugiau asmenų.

Įdomu, kad autorius rado reikalo, vaizduodamas Vorkutos pragarą., lietuviams skirti šią garbingą misiją — būti krikščionybės nešėjais naujų katakombų sąlygose. Tai rodo didelį mūsų tautiečių dvasios kilnumą. Savo knygoje autorius duoda visą eilę labai įdomių smulkmenų ir savo samprotavimų dėl bendros padėties Sovietų Sąjungoje. Stalino mirtis, Berijos likimas nušviečiami žiūrint tų žmonių akimis, kurie Vorkutos pragare akis yra pražiūrėję belaukdami laisvės ir teisingumo. Labai įspūdingas streiko aprašymas Vorkutos kasyklose. Kiekvienam pasidaro aišku, kaip yra pritvinkusi Sovietų žmogaus sąmonė ir kaip jis bodisi visų bolševikų rojumi. Pasak autorių, dabartinė Sovietų tvarka visiškai patvirtina seniau Markso kapitalizmui taikytą posakį, kad kiekvienas fabrikas yra virtęs dirbančiųjų kalėjimu. Šitas Markso konstatavimas perdėm tinka visai Sovietų santvarkai. Autoriaus manymu, šiandien Sovietuose yra jau subrandintas naujas žmogus, kuriam sovietinio kapitalizmo pančiai yra taip įkyrėję, jog išsiilgęs laisvės, jis yra pasiryžęs pradėti Markso pranašautą kruvinąją revoliuciją — išsivaduoti iš naujosios baudžiavos, kurią sukūrė bolševizmas. Autoriaus manymu, čia glūdi paslaptis, kodėl Sovietai taip bijo karo, kurio laukia milijonų milijonai naujų sovietų vergų, tikėdamiesi, kad karas atneš jiems išsilaisvinimą.

Vokiškai parašyta knyga vadinasi „Mirusieji grįžta atgal" - tai Koelno - Berlyno leidyklos Kiepenheuer - Witsch leidinys. Angliškai leidinys pavadintas „Pasakojimai apie vergų miestą sovietinėje

(Nukelta į psl. 4.)

MIRĖ RAUDONASIS PROKURORAS

Šį pirmadienį, lapkričio 22 d. Njujorke, Park Avenue, milionierių gatvėje, 50.000 svarų vertės savo rūmuose mirė Andrej Višinski, Sovietų Sąjungos atstovas Jungtinėse Tautose, pagarsėjęs raudonasis prokuroras Bucharino, Radeko ir kitų teismo procese, Latvijos valstybės nepriklausomybės laidotuvių direktorius ir aistringas enkavedistas. Jis apalpo prie savo rašomojo stalo 9 val 20 min. ryto ir po 10 minučių mirė. Jis buvo 71 metų amžiaus. Širdies smūgis pribaigė jį.

A. Višinski buvo kilimo lenkas, teisininkas, socialdemokratas, o po spalio bolševikinės revoliucijos Rusijoje persimetė į komunistų eiles. Norėdamas patikti Kremliaus klikai, o ypač žiauriajam diktatoriui Stalinui, jis savo veikloje nesiskaitė nei su priemonėmis, nei su žodžiais, ir jo rankos taip pat buvo suteptos nekaltų aukų krauju. Tai jis, būdamas prokuroru, riktelėjo Bucharinui: „Tu esi buliaus ir kiaulės sukergimo vaisius". Kokių gyvų padarų sukergimo vaisius buvo Višinskis, mes nesiimame spręsti. Mes tik norime pabrėžti, kad po Ždanovo mirties ir Dekanozovo sulikvidavimo, Višinskis yra paskutinysis Pabaltijo valstybių laisvės smaugikas, atsidūręs aname pasaulyje. Taigi, Kremliaus budeliai gaišta arba naikina vieną kitą, o tautos gyvena ir gyvens per amžius, nors jas ir ištinka tragedijos, nors dar nesibaigė peilio ir kumščio politikos laikai.

Manchesterio Lietuvių Socialinio Klubo Garbės Nariui

A.A. PRANUI PUODŽIUNUI.

Skausmo valandose jo žmonai Marijai, sūnams ir dukrai gilią užuojautą reiškia

Manchesterio Lietuvių Socialinio Klubo valdyba ir nariai.

Manchester'io lietuvių senosios išeivijos veikėjui, DBLS nariui

A.A. P. PUODŽIUNUI

mirus, jo žmonai bei artimiesiems, liūdesio valandoje, reiškiame giliausią užuojautą.

DBLS Manchester'io skyriaus valdyba ir nariai

7 DIENOS

Paryžius. Komunistinio šnipinėjimo ir išdavimo byla Prancūzijoje didėja. Štai komunistas laikraštininkas Andre Baranes, kaltinamas valstybės išdavimu, paskelbė eilinę sensaciją, kad komunistų partija turėjo prieigą ir prie Prancūzijos Komisariato atominiams reikalams paslapčių. Vadinasi, skandalas nemažėja.

* * *

Maskva. Suomija atsisakė dalyvauti Kremliaus organizuojamoje lapkričio 29 d. saugumo konferencijoje. Ji pasiaiškino, kad dalyvausianti tik tuo atveju, jei toje konferencijoje bus atstovaujamos ir Vakarų valstybės. Tokiu būdu į Maskvą suplauks tik savi, satelitai.

* * *

Londonas. Britų vyriausybė nepatenkino Molotovo pasiūlymo atidėti Europos saugumo konferenciją, kurią jis sumanė sušaukti ateinantį pirmadienį. Artimiausias britų politikos tikslas esąs apginkluoti Vak. Vokietiją prieš betkokius tolimesnius pasikalbėjimus su sovietais. Britų, Prancūzijos ir JAV notos Kremliui tuo reikalu būsiančios *pasiųstos dar šią* savatę.

* * *

Kairas. Rimčiausiu kandidatu į naujus Egipto prezidentus po Neguibo nuvertimo ir arešto laikomas 81 metų amžiaus kažkoks Mahomedas Lutfi el Saied. Jį parinko vadinamoji revoliucinė taryba.

* * *

Frankfurtas. Ten vienas gaisrininkas *taip susižavėjo atlyginimu už darbo va*landą, kad pats padeginėjo namus ir tokiu būdu padarė nuostolių 12.000 svarų sumai.

* * *

Maskva. Pusė milono įvairių ministerijų tarnautojų atleista iš pareigų ir išsiųsta į Uralą, Sibirą bei Kazachstaną pakelti žemės ūkio pramonės produkciją. Finansų ministerio Zvieriovo paaiškinimu, ministerijos apvalomos nuo jose įsivyravusio biurokratizmo ir norint išvengti nereikalingo balasto. Jis pats iš savo ministerijos iššlavęs 34.000 nereikalingų tipų.

* * *

Vašingtonas. Prancūzijos premjeras Mendes France išvyko iš Vašingtono po labai pasekmingų pasitarimų su JAV valstybės sekretorium Dulles. Jam asmeniškai pasisekė suderinti Prancūzijos politiką su JAV nusistatymu Sovietų Rusijos ir Indokinijos klausimais. Sutarta greit ratifikuoti dokumentus Vak. Vokietijos apginklavimo reikalu ir atkreipti rimtą dėmesį į Indokiniją, kur komunistinė Vietmin vyriausybė nesilaiko pasižadėjimų ir didina okupacines karines pajėgas. Europos ir Rusijos klausimai atsidūrė antroje vietoje, nors, savaime suprantama, ir jie buvo svarstomi.

* * *

Njujorkas. Čia nutarta statyti atominę elektros stotį. Statyba truksianti penkeris metus, kaip ir paprastos stoties.

* * *

Bonna. Visa Vak. Vokietijos policija pastatyta ant kojų dėl kurį laiką siautėjusios autostrados „pabaisos". Ta pabaisa jau nužudė 20 moterų nuo 14 iki 44 metų amžiaus, pasmaugdama savo aukas jų pačių kojinėmis ir įmesdama į krūmus. Tai, matyti, vieno manijako darbas.

* * *

Teheranas. Dvylika Teherano profesorių ir 60 teisėjų bei notarų atleista iš pareigų už nelegalią politinę veiklą. Tokiu būdu Persijoje vis dar vyksta visuotinis apsivalymas nuo nepatikimųjų.

* * *

Paryžius. Prancūzijoje svaiginamieji gė *ralai pabrangs 20 procentų.*

* * *

Londonas. Atrodo, jog turės atpigti skalbimo milteliai, nes tarp tą prekę gaminančių firmų vyksta smarki konkurencija. Papiginti manoma nuo 1 iki 3 penų už pokelį, žinoma, pagal rūšį.

* * *

Londonas. Dėl darbiečių nevieningumo balsuojant už Vak. Vokietijos apginklavimą, tos partijos sluogsniuose jaučiamas neramumas, nes 7 parlamento nariai neprisilaiko vykdomojo komiteto linijos. Ypač atrodo susirūpinęs partijos vadas Attlee, nes nesutarimai gali atnešti pralaimėjimą sekančiuose rinkimuose, kurie, kaip spėjama, gali įvykti ateinantį pavasarį.

* * *

Vašingtonas. JAV katalikų vyskūpų suvažiavimas *įspėja amerikiečius, kad tik* krikščioniškasis tikėjimas ir dorovinė jėga gali apsaugoti Ameriką nuo Lenkijos, Kinijos, Jugoslavijos, Vengrijos ir kitų kraštų likimo.

* * *

Vašingtonas. Pasklido gandai, kad Kosta Rikoje rengiamas perversmas. Kas jį rengia, visaip spėliojama, tačiau JAV, atsargumo sumetimais, jau pasiuntė netoli *Panamos aviacijos pastiprinimų.*

K. BARĖNAS

LIETUVIŲ SPAUDOS PUSLAPIUOSE

PAŽINTYS SU SAVIM

Labai įdomus dalykas tautinis charakteris. Ne tik įdomus, bet ir reikalingas pažinti. Ak, mes dažnai lyg ir su pavydu minime savo brolius latvius, kad jie už mus praktiškesni, sugeba geriau įsikurti, šen ar ten prieiti, vadinas, už mus veržlesni. Žinoma, pavydėti ir nieko nedaryti mažai prasminga, o geriausia tai pažinti savo nepaslankumo šaknis ir, jei galima, pasidaryti sau iš to atitinkamas išvadas.

„Santarvėje" (Nr. 9) Vytautas Kavolis (straipsnyje „Lietuvio būdas ir likimas") bando nubrėžti lietuvio charakterį amžių bėgyje ir plačiau sustoti ties svetur atsidūrusiais lietuviais ir to (neigiamo) charakterio įtaka jų likimui.

Remdamasis istorija, V. Kavolis mums pateikia dviejų laikotarpių lietuvio charakterį: to, kurį istorija žino iš didžiųjų kunigaikščių gadynės, ir to, kuris gimė ir susiformavo su baudžiava ir išsilaikė nepasikeitęs iki šiol ir dabar svetur kelia nemaža rūpesčių, kas gi iš mūsų bus.

Apie aną senąjį lietuvį Vyt. Kavolis šitaip rašo:

„Lietuvių tautinio charakterio kitimą amžių būvyje geriausiai pailiustruoja rusų ir vokiečių kronikos, aprašiusios trylikto ir keturiolikto šimtmečių lietuvius. Iš istorijos prieblandos mūsų vaizduotę pasiekia nevisai įprastas lietuvio vaizdas: nepaprastai judraus, veržlaus, žiauraus, karingo militaristo, grobiko ir užkariautojo tipas. Šis nskrupulingas karys, liejęs krikščionių kraują „kaip vandenį" ir toks baisus rusams ir latviams, kaip kiškiams medžiotojas, yra apdovanotas nepaprastu politiniu talentu. Per šimtmetį, išsikrapštęs į šsavo neperžiangiamųjų balų ir girių, jis sukuria imperiją, pasiekia Juodąją jūrą ir savo jietimi sudrebina Maskvos vartus.

„Tarytum nebūtų gana, kad jis savo kardu ir Algirdo dvylikos sūnų bei septynių dukrų vedybiniais žiedais sukuria Lietuvai imperiją, jis kviečiamas valdovauti ir savo kaimynams: Polockui, Pskovui, Didžiajam Naugardui, Lenkijai, Čekijai. Tuo tarpu, kai rusai ir lenkai beveik masiškai importuoja savo valdovus iš sve tur, ypač iš germanų ir lietuvių žemių, lietuviai ne tik sugeba patys save valdyti, bet, tarytum jų politiniam talentui nebūtų pakakę vietos mažoje Lietuvoje, išdalina jį į visas pasaulio puses ir, galop, numirus vienam aštuoniasdešimtmečiui senukui, išsenka.

„Tryliktojo amžiaus lietuvis yra karys ir politikas. Jis neturi skrupulų nudobti priklį ar vienuolį ar vergijon išsivesti rusų valstietį bei jo dukterį. Jei valstybės interesas to reikalauja, jis laužo sutartis ir keičia religijas, kaip pirštines. Abu Lietuvos krikštytojai — karalius Mindaugas ir apaštalikiškasis vikaras Vytautas — tomis priemonėmis tvirtino savo valdžią. gi Mindaugas, kurio apsikrikštijimą neseniai visa krikščioniška išeivijos Lietuva su dideliu džiaugsmu bažnyčiose atšventė, buvo į standartinį politinių priemonių lietuviškame visuomeniniame gyvenime arsenalą įvedęs ir sistematingą brolvaikių bei kitų giminaičių žudymą.

„Trumpu žodžiu: istorinio lietuvio charakteris buvo neskrupulingo valstybės vyro, nepaprastai gabaus politiko, orientuoto į užkariavimo trokštančias erdves, į veiksmą, į žygį, į politinę valstybės didybę. Yra tačiau paliudyta, kad šis charakteris turėjo ir dvi moderniam lieutviui ypač būdingas savybes: jis pasižymėjo vai šingumu ir mėgo visa, kas per burną įeina."

Dabar koks, pagal V. Kavolį, nuoširdžiai sumenkęs, nors ir gilių sentimentų kupinas, baudžiavos laikų lietuvis! Jis štai koks yra:

„Antru sykiu lietuvio charakteris išnyra iš glūdumos jau kitu pavidalu: baudžia vos prislėgto valstiečio. Nė pėdsako čia nebelikę to veržimosi į erdvę, į užkariavimą, į narsų ir kruviną žygį; užmirštos net herojinės dainos. Lietuvis dabar prislėgtas, rezignuotas, ir geriausių jo charakterio bei pačios kultūros reiškėju nebėra Didysai Kunigaikštis Vytautas Kęstutaitis, Rytų Europos galingiausias suverenas ir vienas iš tikrai didžiųjų pasaulio istorijoje politikos genijų.

„Rezignuojančios lietuvio dvasios atstovu dabar tampa Močiutė Sengalvėlė, iki devynioliktojo amžiaus gale atgimstančios Lietuvos žmogiškuoju simboliu taps Vincas Kudirka. Motina yra pati ryškiausia figūra mūsų tautos sąmonėje. Joje sukaupta daugiausia gilaus ir subtilaus sentimento. Ji yra tapusi emocinio gyvenimo centru. Jos vaidmenį tik trumpam periodui tuo nerimtu laikotarpiu tarp pirmųjų ūsų ir ištekt uvių pakeičia Mergelė Lelijėlė. Tačiau pakanka jai ištekėti, ir, niekieno dar nekvestionuotu mūsų tautosakos liudijimu, iš lelijėlės nelieka nieko, kaip tik besibaranti ir didžiai prozaška žmona.

„Motinos idealinis paveikslas lieka visad gyvas, ir mums šiandien sunku šupras ti, koksai ypatingas ankstyvosios vaikystės išgyvenimas turėjo taip paveikti besiformuojančio charakterio struktūrą, kad joje liko tasai emocinis prisirišimas prie motinos, kuris ir yra lietuvio konservatyvumo ir tarp kitko didelės dalies Nykos-Niliūno poezijos motyvaciniu šaltiniu".

Tas baudžiavinis rezignaves, jausman palinkęs lietuvis išliko ir ligi šiol. Nors visoks geras jausmas yra brangintinas, bet jais gyvenanti tauta turi didelių silpnybių, o svetur atsidūrusiai tautos daliai tos silpnybės be galo pragaištingos. Lietuviui trūksta vyriškumo, ryžtingumo, individualumo. Kaip šitų yptaybių trūkumas veikia lietuvių emigraciją, V. Kavolis šitaip įrodo pavyzdžiais:

„Amerikos lietuvių ligšiolinę istoriją gali paaiškinti lietuvio charakteris ir jo gyvenimo sąlygos. Nutrūkimas emocinio ryšio su motina ir su vaikystės aplinka, pairimas tradicinės socialinės bendruomenės, jo asmenybę parėmusios — jam paliko vien jo išorinį kiautą, kaip vienintelę savosios asmenybės integralumo (vieningumo) nuo aplinkos įtakų gynimo prie monę.

„Kurį laiką šis kiautas atlaikė; jisai buvo atsispyrimo nutautinančiom įtakom priežastis. Tačiau šis atsispyrimas vyko ne vidinio pasipriei'nimo keliu, bet izoliacijos. Lietuviai išlko nenutautę, kiek jie tokie išliko, ne dėl savo vidinio ir gaivalingo tautiškumo, bet tuo, kad jie pasitraukė nuo Amerikos gyvenimo verpetų Dėl to, sakysime, ir jų natūralizacijos procentas buvo 1940 m. tik 55,8 procent., žemiausias iš visų Europos išeivių; dėl to jų vedybos koncentravosi lietuviškame bare (ypač „gražios tos šalies merginos" pasižymėjo matrimonialiniu (vedybiniu) nacionalizmu). Dėl to ir lietuvių atsiekimai Amerikos kultūriniame bei visuomeniniame gyvenime yra minimalūs; dėl to net ir bažnytinėje hierarchijoje, šioje lietuviams mieloje ir artimoje srityje, nė vienas Amerikos lietuvis nepasiekė aukštesnio rango. Šio gynimosi kiauto pagrindu buvo ir Amerikos lietuvių bendruomenė suorganizuota.

„Kol gynimosi kiautas laikėsi, tol laikėsi ir lietuvis išeivis. Kai šis kiautas sugriuvo, kai reikėjo iš izoliuotos išeivių bendruomenės išeiti ir pasiklausyti, kokie vėjai už jos ribų puiča, išeivio asmenybė, nepajėgusi savyje atsparos prie' svetimas įtakas surasti, irgi sugriuvo. Dėl to ir turime tokį entuziastingą girtuokliavimą, kad šio šimtmečio lietuvių laikomų smuklių Chikagoje ir Pennsylvanijoje (tik apie šias vietoves turiu statistikų)prašoko visų kitų lietuvių laikomų biznio įstaigų skaičių paėmus drauge.

„Dėl to ir tarp į psichiatrines ligoninės pakliūnančių lietuvių tiktai alkoholikų, schizophrenikų ir psichoneurotikų procentas žymiai pranešė imigrantų vidurkį. Dėl to ir tarp lietuvių psichinių ligonių tiek vyrų, tiek ypač moterų, alkoholikų procentas yra didesnis, kaip, sakysim lenkų.

„Dėl to ir lietuvių nusikaltimų kreivės yra nepaprastai aukštos, kai kuriuose miestuose pasiekiančios vieną iš pirmųjų vietų. Dėlto pagaliau ir jaunuolių nusikaltimai Chikagoje (tik apie šį gražų miestą teturiu statistikų) lietuviai, ypač merginos, buvo pranešę tiek lenkus, tiek rusus. Dėl to ir lietuvių komunistų procentas, kaip man tvirtino vienas Chikagos ALTo veikėjas, bene didžiausias iš tautinių mažumų Amerikoje. Dėl to, priešingai, lietuvis antikomunistas tampa šiandien gėdos vertu maccarthystu. Trumpai tariant: lietuvių tautinis charakteris jam nepadėjo įsikurti Amerikoje, bet buvo tokio įsikūrimo kliūtis.

NEŽINOMOJO KALINIO DIENA

Lapkričio 7 d. New Yorke Tarptautinė buv. Politinių Kalinių Federacija suorganizavo Nežinomojo Kalinio Dienos minėjimą. Nežinomojo Kalinio Diena buvo proklamuota pernai lapkričio 7 d. Ši diena kaip bolševikinio perversmo diena yra sykiu pradžia istorijoj dar nebūto politinio teroro, kurio aukos yra nesuskaitomos ir kurio apimtis siekia iki NEŽINOMOJO. Minėjime žodį tarė Europos Laisvės Komiteto direktorius F. R. Dolbeare, buv. nacių ir buv. bolševikų kalinių atstovai. Minėjimas baigtas įspūdingu Chopino maršu.

J. KUZMICKIS

VINCO KRĖVĖS GIMTINĖJE

Žiūriu į augštą, liekną akmenį, klausausi paukščių čiulbėjimo ir mąstau, ir galvoju, kokia graži Dainavos praeitis, kokie dyvini žmonės čia gyveno.

Kartu tylomis narplioju „Užkeiktos mergos" pagrindinę mintį: mūsų rašytojas pats atmetė įtaigą — „netaip ją prakeikė sena motužėlė, ant dukros supykus" ir aiškiai pažymėjo, kad „tik iš gailesčio jaunoji akmenių pavirto pas viešą kelelį", tačiau vis dėlto visą šią poringę mįslinga „Užkeiktos mergos" antrašte pavadino. Vadinasi, bent žmonės, iš kurių rašytojas šį padavimą girdėjo, kiek kitaip galvojo: ar tik, jų nuomone, Šviedrys, kuris pro sargybinius ir ginkluotus karius prasiveržė, o turėjo dėl bailių kiškių „nukrikimo" žūti, nebuvo dievų nubaustas už Vandą, už svetimo, priešų krašto mergelę... Ar tik, jų nuomone, gražioji Dainavos dukra nebuvo dėlto nubausta, kad savo tėvų, senų kratšo papročių saugotojų, nepaklausė, kad ne valios, ne proto, bet lakaus jausmo nepaisė...

Tačiau ramunių mergaitė jau tempia į kalnelį ir, tarsi atspėdama mano susimąstymą, porina:

— Pas mus Dainavoje nuo senų laikų merginos tik už to teka, kurį tėvai parenka, kurį kaip savo sūnų priima. Dzievaži, kaimynystėje, Ilgininkų vienkiemyje, viena mergina buvo pati sau berną susiradusi ir įsimylėjusi, o tėvai parinko kitą, turtingesnį. Ir žinot, ką ji padarė? Su savo mylimuoju kaimynystėje — Nedzingėje užsirašė, o tėvų išvaryta su turtinguoju pas Merkinės kleboną važiavo.

— Na, ir kaip viskas užsibaigė?

— Labai paprastai: Merkinės klebonas, sužinojęs, kad ji varu už nemylimo varoma, jų nesurišo...

Pro Gelovinės ežerą

Teisingai rašo Vincas Krėvė savo puikiame „Milžinkiemio" kūrinyje:

„Daugel mūsų tėvynėje yra puikių ir gražių vietų, daugel yra šalių, kur pagarsėjo senų tėvelių darbais, bet tuo tarpu jų visų gražiausia ir garsiausia Dainavos šalis — ir savo aukštais kalneliais, ir žemais kloneliais, savo tamsiomis giriomis, didžiais tankumynais, kur nei žmogus nepraeina, nei žvėris nepralenda, tik maži paukšteliai čiulbuonėliai pralekia, tik raibosios gegulės ir lakštingėlės, kur ankstų rytą ir vėlų vakarėlį lakštuoja, ten niaurią girelę linksmina"...

Eianme vingiuotu takeliu, kuris tai priartėja prie smėlėto kelio, tai nuo jo nutolsta, o negaliu atsigėrėti kloniais, pasipuošusiais visų spalvų žolynais ir žiedais, negaliu atsistebėti senais, sukerpėjusiais ąžuolais ir ištekinėmis pušimis.

Paspiriu pasipainiojusią skują, sviedžiu įsokinėjančią voverę vieną gilę, paskui antrą ir trečią, ir staiga apstulbstu: mūsų takas rieda prie gražaus ežerėlio, kuris toks ramus, toks gėlas, toks paslaptingas, kad rodos imtum ir pats apie jį kokią poringę suregstum.

O ramunių mergaitė meta į vandenį baltą akmeniuką ir sako:

— Tai Gelovinės ežeras, kuris dabar, tiesa, mažas, bet seniau, kaip Krėvė pasakoja, buvo apsėmęs ir Krantą, ir Krokiškį, ir Klampę, ir Balyną, ir Nožagarę, ir buvo ilgų ilgiausias ežeras, plačiausias, kaip marios siūbavo...

— Ar ir už Ilgų ežerą ilgesnis? — paklausiau, atsiminęs Ilgininkų vienkiemį ir prie jo nutįsusį, nukreivojusį Ilgų ežerą.

— Ir už Ilgų, ir už Gilšės... — atsako mergaitė ir jos kakta apsiniaukia, keliomis raukšlėmis tarsi debesėliais apsidengia.

Ir tada atsimenu Vinco Krėvės padavimą apie „Gilšę", kuri mane nuo mažens gąsdino ir graudino.

Dievų prakeikimas

Man kyla noras būtinai Gilšės ežerą pamatyti. Juk tai jaunesnioji Gelovinės sesuo, tyla ir paslaptimis besiklostanti ir nevieną vėlybą pakeleivį gąsdinanti.

Kai jaunas bernelis pamilo savo valdovo bajoro, kuris gyveno kaip koks karalius, dukterį, šis tik tada sutiko savo vienatūrę už jo leisti, kai jis turės tokius dvarus kaip ir jo. Sunkiai dūsavo bernelis, žirgą balnodamas, prijojo tiltą, ir užmušė tris turtingus vaizbūnus, nuo Alytaus miesto į bajoro dvarus važiuojančius, pasigrobė turtus ir pasistatė dvarus ko augščiausius, iškirto miškus ko seniausius, plėšė laukus ko plačiausius ir siuntė piršlius į savo mergelę, į seno bajoro dvarą.

Tačiau neramu buvo berneliui, gūdu buvo ir jo mergužėlei dėl nekaltai pralieto kraujo. Prie Gelovinės ežero po senu, storuąėuolu gyveno senas šimtametis senelis, kuris liepė eiti po tuo pačiu tiltu ir ten tris naktis pernakvoti. Ten sužinojo bernelis, kad už trylikos metų viskas bus jam priminta ir už vargo ašaras sumokėta.

Kranklio pamokytas, bernelis nujojo Prūsų žemėn, į didį alką, pas seną senužėlį, kuris jam liepė dievus permaldauti, už trijų girių, už trijų kalnų, už trijų sravių upelių į vakarus joti ir piktus priešus pulti, sunaikinti. Tačiau pasipriešino jauna bajorienė, patardama nieko nebijoti, kartu su ja laime džiaugtis: „Brangesnė laimės dienelė pragyventa, nei šimtas vargelio metų, nei šimtas dienų prasiilgėtų".

Gilšės ežeras

Paklausė berneliš jaunos bajorienės, liepė vesti širmus žirgus atgal naujon arklidėlėn, karstyti šviedrius ginklus, šveitrius kalavijus ant sienų plačiųjų.

Kai pamatė jo dvarus garsus kunigaikštis Šarūnas, ragan papūtė ir pro vario var tus su palydovais įjojo. Tris dienas, tris naktis valgė ir uliojo, o ketvirtą naktį išgirdo paslaptingą balsą, kuris ragino jį skubiai joti, kad nelaimėn nepatektų, veltui nepražūtų.

Tik tada Šarūnas jojo, kai savo dvarų pusėje didžiausius gaisrus pamatė: kai jie ten uliojo, priešai jo dvarus sudegino, draugus ir artimuosius nuvergė.

Šarūnas atgrįžo užmirštą kalaviją pasiimti ir, „kai prijojo tą kalną, kur dvarai stovėjo, tai pamatė padabojo gilų ežerėlį, didį vandenėlį... Tik prie krašto baltos skobnės plaukė, ant skobnelių šveitrus kalavijas gulėjo..."

Žibučių mergaitė padavimo pabaigą atmintinai porina, deklamuoja:

„Kas metai vidurnaktį, kai pirmieji gaidžiai gieda, tą naktelę, kurią didis dvaras žuvo, šviesus mėnuo šviečia, baltas miglas kelia — vidury ežero jauna mergelė su jaunu berneliu mėnulio šviesoj žaidžia, baltomis miglomis klostosi...

„Oi, ir gilus gilus tas ežeras, niekas jo dugno nepasiekia. Bet kaitrią dienelę, kai vilnelės nemuša, kai šviesi saulelė šviečia — matyti giliai giliai ežero viduje augšti dvarų bokštai, bet kas ten tada priplaukia, kas ten prisiiria — iš ten jau nebegrįžta...

„Ir vadina žmonės tą ežerą Gilše"... (Gilšė).

Pasilenkiu ir žiūriu į Gilšės ežero dugną: bene ir aš šį skaistų rudens popietį ką nors pamatysiu...

Žvilga margi akmenėliai, pakrantėmis siūruoja žolynai, pakilęs vėjas paviršių bangomis suvelia, bet nieko neįžiūriu, nieko nepastebiu.

Ir galvoju tyliai: genialaus būta didžiojo Dainavos sūnaus Vinco Krėvės, kad taip gražiai, taip įspūdingai žmonių buitį su gėlais ežerų vandenimis surišo.

KNYGOS BARE

ŽIURKIŲ KAMERA

Štai scenos veikalų badmetyje pasirodė nauja Jono Griniaus trijų veiksmų drama „Žiurkių Kamera". Tai ne vien veikalo antraštė, ne vien tardomųjų kankinimo vieta, bet sykiu užuomina visos sovietinės sistemos pavadinimui, kai, anot autoriaus, kruvinoje duobėje kovoja dėl būvio alkanos žiurkės. Dramoje nėra, kaip paprastai, charakterių parado, karštos erotinės meilės scenų ar dėl skriaudų kylančios įtampos. Tai greičiau yra tezių gvnimo ir aistringo viens kito naikinimo pavaizdavimas, kai lietuvių dorybė ir konservatizmas susiduria su kraštutiniojo materializmo ardančiomis jėgomis. Dvi mergaitės ir kunigas vienoje pusėje, o raudonasis tankas antroje. Be to, tą pabaisą vairuoti šį kartą pavesta lietuviui komunistui, norint išmėginti jo ištikimybę visagalinčiai partijai ir suėsti jį. Taip, Antanas Morkus, kadaise į komunizmą žiūrėjęs idealisto akimis, o dabar svajojas apie kažkokį „laimės sodą", suėdamas, bet aukų tiesumas ir dorybė taip pat paklupdo ir vieną žvėriažmogį. Kas gi nugali? Agi raudonasis košmaras, taičau atrodo, kad tai yra tik palyginamasis nugalėjimas ir labiau asmeniniais sumetimais, nei vardan tariamojo „laiamės sodo", kurio įsikūnyjimu, matyti, netiki nė pačios pasiučiausios žiur kės. Todėl iš tikrųjų triumfuoja tiesa ir dorybė, o kankiniams tenka aureolė.

Veikalas pastayti nesunkus. Veikėjų tik dešimt — 6 vyrai ir 4 moterys. Visų trijų veiksmų dekoracijos tos pačios — tardymo kambarys. Tiesa, pradžia ir pabaiga reikalauja orkestro bei įvairių garsinių priemonių, bet veikalas lengvai suprantamas ir be tų priedų.

Iš viso, nepajudinus ginčytinų vietų, dramos konstrukcijos trūkumų bei veikalo originalumo, dalykas sveikintinas, nes scenos veikalai pas mus pirštais suskaitomi, o tokių dramaturgų, kaip J. Griniaus, visad mielai laukiami. Beje, šią dramą įdomu ir pasiskaityti.

Jonas Grinius. „ŽIURKIŲ KAMERA", trijų veiksmų drama. „Aidų" leidinys. 120 pusl. Kaina nepažymėta.

S. L-s.

Jau galutinai baigiamas paruošti angliškai J. Rimašausko per 700 psl. turinčio darbo „Sovietinis genocidas Lietuvoje" tekstas. Dokumentacija apima tik 1940-41 metų sovietinę okupaciją Lietuvoje. Veikale surinkta apie 200 dokumentų ir minima per 3.000 asmenų. Baigta tvarkyti knyga bus taip pat įteikta Kersteno komitetui. Dar Lietuvoje buvo pradėtas leisti „Lietuvių Archyvas", kurio I-IVtomai išspausdinti Kaune ir Vilniuje. Dabar jo redakt. J. Leonas paruošė leisti V ir ruošia VI tomus. Jo atgabenti į JAV rankraščiai yra vienintelė paskutinė dokumentinė medžiaga, kuri yra išgelbėta iš visų Studijų Biuro rinkinių, likusių ir žuvusių Vilniuje. Dalis ruošiamų tomų medžiagos buvo paskelbta JAV-se „Dirvoje" ir „Naujienose". PLB Vokietijos krašto valdybos knygų leidykla „Bendrija" ryšium su spaudos atgavimo sukaktimi leidžia J. Švaisto veikalą „Knygnešių pėdsakais", kuriame aprašoma Jurgio Bielinio ir kitų didžiųjų Lietuvos knygnešių gyvenimas bei darbai. Taip pat leidžiami vaikams A. Nakaitės eiliaraščiai „Nunešk, upeli, žąsų vargus". Knygų rinkoje taip pat pasirodys Argentinoje gyvenančio Dr. J. Mikelionio knyga „Benamiai", kurioje aprašomi įspūdžiai iš Australijos ir kelionių po 5 kontinentus. Pereitais metais buvo išleisti du vadovėliai: „Naujieji skaitymai" ir „Kregždutės" II dalis. Ateity numatoma išleisti Antano Rinkūno „Krašto mokslą". JAV-se išleista Dr. P. Joniko studija „Mūsų pavardės ir jų atsiradimas".

❖❖❖❖❖

ATSIŲSTA PAMINĖTI

Jonas Gailius KAIP JIS JĄ NUŽUDĖ. Spausdinta Venezueloj, Escuolas Tipograficas Salesianas. Viršelis — Živilės Duobaitės. 128 psl. Kaina — Anglijoje 7 šil.

BR. DAUBARAS

BALTA LAZDELĖ

(Antras tęsinys)

Šitokia buvo mano pirmoji pažintis su nerege Miss Mery viename vakarinio Londono alaus bare, kuriame ji turėjo nuolatinę vietą, lankydama ją tomis valandomis, kada šios užeigos yra atdaros.

Jau pirmąjį vakarą ji pasisakė, kad baras esąs jai vienintelis „langas į pasaulį", pro kurį ji šį tą pamato, nugirsta ir sužino, kartais net daugiau, negu per radiją, arba iš neregiams skirtos spaudos. Nesipriešinau jos samprotavimams, nors stebėjaus, ką ji gali „pamatyti" bare, į kurį sueina tie, kuriems pirmoje eilėje rūpi tose užeigose parduodamoji prekė. Atrodė, kad ir Miss Mery ateinanti čia to paties tikslo vedama, nes alkoholį ji mėgo. Pirmąjį vakarą ji išgėrė kelis stikliukus konjako, privertusi tiek pat išgerti ir mane. Į mano prašymą, kad ji leistųsi ir man revanšuotis, ji atsakė, kad šiandien jos vakaras, o ateityje aš ją galįs rasti kiekvieną dieną ir ji sutiksianti priimti mano skolą. Valandą prieš uždarymo laiką, nuoširdžiai padėkojau už vaišes ir malonų vakarą. Ji buvo nepatenkinta šitokiu mano elgesiu.

— Niekad nereikia skubėti. Beskubėdamas žmogus dažnai netenka proto, o kartais ir akių, — pagrūmojo ji balta lazdele, tarytum įspėdama, kad ir ji nuo kažkokio skubėjimo vietoje akių turinti baltą lazdelę. Mano pasiaiškinimas, kad aš turįs darbo, dar daugiau ją supykino.

— Jei aš būčiau dešimčia metų jaunesnė, jei neturėčiau šitos lazdelės, tikėk man žmogau, kad būtinas paties darbas būtų atidėtas vėlesniam laikui. Ne, ne, — gynėsi ji, — aš jau matau, kad jūs pasiruošęs dėl šito mano pasakymo pasiaukoti ir pasilikti! Nedarykite šito, nes nevisi neregiai yra elgetos, priimą jūsų mielaširdingumą. Eikite, jūsų laukia darbas! — parodė ji lazdele duris.

Po tokių jos žodžių nebeturėjau pasirinkimo, lygiai, kaip neturėjau pasirinkimo tada, kai ji užsigeidė mane pasikviesti prie savo nuolatinio staliuko, nuo kurio padavėja buvo mane išprašiusi.

— Labai atsiprašau už sugadintą jums nuotaiką...

— Ir už tai, kad buvote užėmęs mano staliuką, — pridūrė ji, nebe lazdele, bet akimis į mane žiūrėdama.

— Miss Mery, šitas ponas pirmą kartą čia atėjo ir jis nežinojo, — pasišovė gelbėti mane baro padavėja.

— Netrukdyk, — jis turi darbo...

— O, Miss Mery!.. — truputį priekaištingai ir maldaujančiai kreipėsi į ją padavėja, nešdama naują stikliuką brendy.

Atsisveikinęs padavėją ir su užuojauta į mane žiūrintį jos bendrą, išėjau į vakaro žiburiais tviskančią gatvę.

Nežinau, iki kokio laipsnio aš buvau sugadinęs keistuolei Miss Mery tą vakarą nuotaiką: man tą vakarą nesisekė net ir knygos puslapio paskaityti — raidžių vietoje mačiau baltą lazdelę ir keistas neregės akis. Nutariau niekad daugiau nebeužeiti į barą, kuriame Miss Mery turėjo nuolatinį staliuką, nežiūrint, kad buvau jai likęs skolingas kelis konjako stikliukus. Tačiau, kaip ir dažnai gyvenime būna, vakarykščiai nutarimai jau kitą dieną nublunka. Manasis nutarimas bluko iš lėto, bet, visdėlto, po keliolikos dienų išsisklaidė. Išsisklaidė ta prasme, kad aš nekantriai laukiau vakaro.

Buvo antradienis. Tokiomis savaitės dienomis baruose svečių rečiau. Tvirtinama, kad antradieniais alaus barai daro kukliausią apyvartą.

Miss Mery baro duris pravėriau tuo laiku, kada tikėjausi ją jau rasti nuolatinėje vietoje, iš anksto pasiruošęs keliais mandagiais sakiniais atsisakyti, jei būčiau vėl kviečiamas prisėsti prie jos staluko.

Nejaukiai pasijaučiau, kai bare radau tik tuo pačiu megstuku apsirengusią padavėją ir tą patį jos bendrą, atsirėmusį toje pat vietoje.

— Ateis, — pagalvojau, žvilgterėjęs į jos tuščią vietą.

Šį kartą nesėdau į jokią kėdę, suvaidindamas, kad užsukau tik labai trumpam laikui.

— Brendi?

— Ne, ne, — viski prašau. Dvigubą...

— Ar nuo ano vakaro jūs ir gėrimą pakeitėt? — juokais paklausė padavėjos draugas.

— O, Toni, — tu žinai, kad Miss Mery yra didelė keistuolė. Ji dažnai be reikalo prikimba prie naujo svečio, — priekaitšavo padavėja draugui, lyg ir užtardama, lyg ir asiprašydama mane už aną vakarą.

— Ji labai maloni moteris. Ji nervuota, bet juk už tai mes jai turime atleisti. Jei žinočiau kaip, aš mielai ją atsiprašyčiau už savo netaktišką elgesį. Tą vakarą aš labai nejaukiai pasijaučiau ją įskaudinęs ir neradęs būdų atsiprašyti. Ar ji šiandien neateis? — kreipiausi į vyriškį.

— Šiandien juk antradienis! — paskubėjo su atsakymu padavėja, ir jos balse buvo toks keistas nustebimas, kad aš nežinąs dienos.

— Taip, aš žinau, kad antradienis...

— Miss Mery niekad antradieniais neateina...

— Ar tai jos „laisva diena"? — šyptelėjau dviprasmiškai.

— Tai jos paslaptis. Nuo tos dienos, kai mes ją žinome, kai ji čia turi nuolatinę vietą, — antradieniais niekad ji nesirodo. Ir žinokite, kad negalima jos klausti, kodėl tą dieną ji neateina. Jei ateityje jums tektų su ja kalbėti, neklauskite ir nesiteiraukite. Ir aną dieną mes manėm, kad jūs pasiteiravote apie antradienį, kad ji ūmai tokia nesukalbama buvo, — rimtai paaiškino padavėja.

— Ar tai jos nelaimės diena?

— Laimės, ar nelaimės, — niekas negali pasakyti. Mįslė, kuri pradžioje ir mums buvo keistoka. Dabar apsipratome. — Toni, ar tu atsimeni, kai Mr. Vernon paklausė ją apie antradienį?..

— Ji tada buvo išgėrusi...

— Ne, ne, Miss Mery niekad nepasigeria, — užginčyjo padavėja.

(bus daugiau)

Europos Lietuvių Kronika

LONDONAS

PRIEGLAUDOS — VASARVIETĖS REIKALU PRANEŠIMAS

Iki šio antradienio, lapkričio 23 d., dar nebuvo pasirašyta pirkimo sutartis. Laukiama pranešimo iš įstaigos, davusios paskolą (3.300 svarė) Headley Park senajam savininkui, apie sutikimą šią paskolą pervesti mums. Pardavėjui pranešta, kad *pirkimo sutartis bus pasirašyta, kai tik* minima įstaiga atsakys dėl paskolos pervedimo.

Iki šios savaitės antradienio prieglaudai-vasarvietei pirkti buvo gauta 2.373 svarai grynais. 116 asmenų dar nebuvo atsiuntę pažadėtų anketose pinigų, 455 svarų sumoje. Tokiu būdu viso turima 2.828 svarai.

Paskutiniomis dienomis buvo gauta papildomų laiškų su pinigais tų asmenų, kurie anketose buvo pasižadėję, reikalui *esant, didinti* savo įnašus.

Lietuvių Namų B-vės Valdyba

* * * * *

PERSIKĖLIMAS Į NAUJUOSIUS NAMUS

Šio numerio spausdinimo dieną galutinai paaiškėjo, kad Lietuvių Namų pardavimas ir kitų nupirkimas įgyvendintas. Į naujuosius Lietuvių Namus persikeliama Š.m. gruodžio mėn. 6 d.

Išsamus šiuo reikalu pranešimas ir naujų namų aprašymas bus atspausdintas kitos savaitės „E. Lietuvio" numeryje.

* * * * *

ATSISVEIKINIMAS

Šį šeštadienį, lapkričio 27 d., 7 val. vakaro rengiamas Lietuvių Namuose, 43, Holland Park atsisveikinimo su tais namais vakaras. Visi Londono lietuviai ir tie, kurie gali atvykti iš provincijos, maloniai kviečiami atsilankyti į šį atsisveikinimo vakrą. *Bus bufetas. Šokiams gros* orkestras. Vakaro metu bus padaryta nuotraukų prisiminimui 43, Holland Park.

Nuo gruodžio 6 d. DBL Sąjunga, Lietuvių Namų B-vė, „E. Lietuvio" Redakcija ir Administracija, Nidos Knygų Klubas ir visa kita, persikelia į naują vietą, kaimynystėje Holland Park.

* * * * *

LITERATŪROS VAKARAS

Londono Vaidila rengia Literatūros vakarą Š.m. gruodžio 4 d. Soc. Klubo patalpose.

Spaudos Paroda, turėjusi būti Lietuvių Namuose dėl persikėlimo, atidedama vėlesniam laikui.

* * * * *

Į STOKE ON TRENT RENGIAMĄ KARIUOMENĖS ŠVENTĖS MINĖJIMĄ VYKSTA DBLS P-kas M. BAJORINAS

Stoke on Trent DBLS skyrius lapkričio 27 d. rengia „Nelson" patalpose, Goldenhilly kuklų *Kariuomenės šventės minėjimą*. Į minėjimą vyksta DBLS p-kas M. Bajorinas su kitais londoniečiais. Minėjimo pradžia 5.30 val. vakaro.

* * * * *

LONDONO PARAPIJA

Gruodžio mėn. 8 d. baigiasi Marijos Metai, kurių užbaigimas Londone bus pla čiau paminėtas gruodžio 5 d. Iškilmingomis pamaldomis užbaigiama gruodžio 8 d. vakare. Anglijoje yra įkurta Marijos Mėlynoji Armija ir visi, mylį Mariją, gali būti tos armijos nariais. Įstoję pasirašo Nekalčiausiai Marijos Širdžiai pasiaukojimo dokumentą ir įsipareigoja būti Fatimos Marijos prašymų įgyvendintojais. Kad taip gausiai suliepsnojusi šiais metais Marijos Širdžiai meilė neužgestų, kad ji liktų amžiams gyva, Londono lietuvius ragina skaitlingai burtis į Marijos garbintojų eiles.

*

Parapijos klebonas, kun. A. Kazlauskas, kvietė lietuvius dažniau lankyti savo bažnyčią ir ją medžiaginiai paremti. Londono Lietuvių parapijos bažnyčia yra vienintelė bažnyčia šiame krašte, kur mes niekeno nekliudomi galime lietuviškai garbinti Augščiausiąjį ir kartu lietuviškoje dvasioje atsigaivinti.

V. V.

* * * * *

REDAKCIJOS PAAIŠKINIMAS

Dėl „E. Lietuvio" Nr. 46 įdėto straipsnio „Geri darbai nemiršta" tenka pažymėti, kad aprašomosios moters pavardė yra neaiški. Žydų laikraštyje ji vadinama Shimithis. Todėl galima būtų suprasti kaip Žemaitienė, Žemaitė, Šimytė, arba, kaip „Draugas" rašo, Šimaitė. Tai greičiau svarbu ją pažįstantiems, o šiaip mums tik įdomu, kad ji yra lietuvė, tautietė.

PAMALDOS

NOTTINGHAM — lapkričio 28 d., 12,15 val. St. Patrick's bažn.

Organizuojant Mėlynosios Armijos mal dos sąjūdį, gruodžio mėn. pirmąjį šeštadienį (4 d.) bus laukiama žmonių ir klausoma išpažinčių:

BRADFORDE — St. Ann's bažn., 8,30 val. ryto.

NOTTINGHAME — St. Patrick's bažn. 11 val. ryto.

PAMALDOS WOLVERHAMPTONE

Šį sekmadienį, lapkričio 28 d. 12 val. Londono Lietuvių parapijos klebonas, kun. Kazlauskas laikys Wolverhmptone, St. Patrick's bažnyčioje vietos ir apylinkės lietuviams pamaldas.

* * * * *

28 lapkričio 1 val 30 min., Lilac salėje, Lilac st. įvyks Lietuvos Atgimimo Sąjūdžio Nottinghamo skyriaus steigiamasis susirinkimas. Programoje: atidarymas - J. Galbuogis; įžanginė paskaita - A. J. Kaulėnas; pranešimas - P. Mašalaitis. Maloniai kviečiame Nottinghamiečius ir artimųjų apylinkių lietuvius atsilankyti į susirinkimą.

MŪSŲ DRAUGAI ANGLAI APIE LIETUVIŲ SODYBĄ

Negana to, kad per 600 tautičių labai palankiai atsiliepė dėl sumanymo pirkti šioje saloje lietuvių prieglaudą-vasarvietę ir noriai prisidėjo savo sunkiai uždirbtais pinigais, anglai taip pat mielai pritaria mūsų žygiui ir neatsisako padėti tiek svarais, tiek patarimais.

Štai ką rašo Miss E.M. Charlton, atsiuntusi tam reikalui 2 svarus:

„Man labai malonu pasiųsti Jums 2-jų svarų vertės čekį akcijoms, ryšium su Jūsų projektu pirkti Headley Park sodybą. Man yra gerai žinoma ta Hampshire dalis. Tie plotai, ežerai ir miškeliai yra idealūs ramioms atostogoms. Iš tikrųjų, tos vietovės yra žinomos kaipo „pakilus ir sveikas Headley".

Miss E.M. Charlton be to pažymi, kad susisiekimo atžvilgiu tai nėra aklas užkampis, nes autobusai kasdien kursuoja pro šalį iš Corby, Ketteringo, Wellingborougho ir *Northamptono. Nesunku tokiu* būdu pasiekti ir Londoną. Visą rūpestį esą galinti sudaryti ta viena mylia.

Toliau ji jau duoda įdomių pataimų:

„Dėl to namo apibaldavimo aš galėčiau padaryti pasiūlymą, praktikoje įvykdytą mergaičių skaučių panašiuose namuose. Tai yra, kad kiekviena grupė įsipareigoja apibalduoti kambarį, visvien, parūpindama užuolaidas ar kitus kokius reikalingus dalykus, arba sukeldama tam reikalui pinigą. Didesnė grupė rūpinasi didesniu kambariu, o mažesnė mažesniu. Tas kambarys tad pavadinamas grupės (būrelio) vardu. Jūsų atveju, kambariai galėtų būti pavadinti Lietuvos miestu ar sri čių vardais.

Su geriausiais linkėjimais dėl pasekmingo Jūsų planų įvykdymo perkant Headley Park.

Jūsų nuoširdi E.M. Charlton"

ANGLO 10 SVARŲ AUKA

Gana įdomus yra Mr. Mrs. ar Miss T. Tousnay laiškutis. Siųsdama(s) čekį, ji(s) prašo paskelbti, jei galima, šiuos žodžius:

„Vardan malonumo, kurį aš turėjau draugaudama(s) su vienu Jūsų tautiečiu.

Jūsų nuoširdi(us) T. Tousnay".

* * *

Beje yra anglų, kurie savo įnašus Lietuvių Sodybai padidina. Vienas, pavyzdžiui, atsiuntė papildomai 10 svarų.

Be jau paskelbtųjų, malonūs, padrąsinantys bei su didesniais įsipareigojimai laiškai kasdien su pinigais plaukia iš visų *Anglijos kampų. Šiuo atžvilgiu lietuvių* ryžtingumas ypatingai lengvina centro pareigūnų užsimojimus.

STOK on TRENT

Į vietos skyriaus rengiamą Kariuomenės šventės minėjimą, kuris įvyksta lapkričio 27 d., šeštadienį, atvyksta skaitlinga wolverhamptoniečių lietuvių ekskursija ir taip pat lietuviai iš artimesnių apylinkių. Iš Londono į minėjimą atvyksta DBLS pir-kas M. Bajorinas.

Minėjimo rengėjai prašo vietos lietuvius rinktis „Nelson" patalpose, Goldenhilly punktualiai 5.30 val. vakaro.

DBLS Skyriaus Valdyba

EDINBURGAS

Čia latviai gražiai minėjo savo valstybės nepriklausomybės paskelbimo sukaktuves. Lietuvių vardu brolius latvius, jų Tautos Šventės proga pasveikino ponia E. Jakutienė. J.

PAJIEŠKOJIMAS

Juozas Norvaiša, gyvenęs Antanavos kaime, Viekšnių vals. jieško savo brolių: Vinco, Kazio, Albino ir seseru — Onos, Cecilijos, Amelijos ir žmonos Anelės Norvaišienės, gyv. Laižuvos miestelyje.

Jie patys, arba žiną apie juos, prašomi parašyti „E. Lietuvio" administracijai.

NOTTINGHAMAS

KARIUOMENĖS ŠVENTĖ NOTTINGHAME

Kaip lietuviai senovėje mylėjo savo kraštą ir kovojo dėl jo, turėsite progos pamatyti, atsilankę į Nottinghamą kariuome nės minėjimą, lapkričio mėn. 27 d., Sycamore School, Sycamore Rd.

1) 5.30 val. Minėjimo atidarymas ir J.A. Kaulėno paskaita.

2) 6.30 val. „Išdraskytas aro lizdas" — 3-jų veiksmų istorinė drama, parašyta ir suredžiuota K. Vaitkevičiaus.

3) Po vaidinimo šokiai, grojant vokiečių džazui.

Nottinghamo ir apylinkės tautiečius maloniai prašome kuo skaitlingiausiai atsilankyti. Važiuoti iš miesto centro autobusu Nr. 31 iki Sycamore Rd.

Skyriaus Valdyba

BELGIJA

VACLOVĄ SLAVINSKĄ ATSISVEIKINUS

Toli toli nuo gimtinės, Belgijos šalyje juodai įsisupusi dar visai jauna moteris plėšoma širdimi verkia Vaclovo motinos žodžiais: „Vaceli, kodėl mus palikai? Dieve, kodėl man taip?"

Vėlus Visų Šventės vakaras. Vėlinių nuotaika leidžiasi ant rudenėjančios žemės. Iš Liežo motociklu link namų į Waterschei rieda pora lietuvių. Vaclovas prie vairo. Ir koks likimas turėjo užvyti dešimtmetę mergytę skersai kelio ties Werm, kad begelbstint vaiką pasukus vairą kiek kairiau teko susidurti su prieš atlekiančiu dvisėdos kitu motociklu... Smūgis... Kraujas, trūkusi kakta... Pakelėj tykojusi Juodoji Viešnia apglėbė mirties gijomis vieną moterį, Vaclovui gi paliko penkias dienas kančios. Likusieji: Elijas iš Waterschei, belgas ir mergytė gelbstimi greičiausiomis pagelbos priemonėmis.

Nenuginė šalin Juodosios Viešnios Tongeren ligoninėje per šešias dienas nei daktarų išmonė, nei maldavimai, nei jaunosios žmonos ašaros ir našlės dalies nujautimas ar trijų našlaičių gyvenimo likimas. Lapkričio 5 d. 2,30 val. naktį užbaigei, Vaciau, dvigubą tremtį: tėvynės ir žemės 31-nerių metų gyvenimo.

Tu daugiau nepareisi gyvųjų taku į namus. Tu matysi savo Vytuką, Irutę ir trečdalio metų Janutę, bet jie nešauks Tavęs: „Tėveli!" Nejaus švelnios rankos glos tymo. Žemiškos akys Tavęs nematys, tik *širdis jaus esant arti, tik mintys atras, pa*sieks. Tu pamilai tremtyje savo žmoną, išmokei ją, kilusią nuo Juodųjų Jūrų, net lietuviškai taip gražiai kalbuti, dainuoti ir jaustis. Nebepaspaus rankos nė Tavo saulėtos jaunystės draugai ir jau niekas netars: „Vaciau, tai Tu!"...

Ir mes Belgijos Limburgo lietuviai netekome Tavęs. Jau niekada nebūsi mūsų gyvųjų tarpe. Tu lieki savo giedria niekuomet kasyklos dulkėmis neaptemdyta šypsena mūsų prisiminimuose.

A.A. Vaclovai, tebūnie Tau lengva Belgijos žemė!

Br. G.

NEĮSTENGIANČIŲ SUMOKĖTI PABAUDAS PARDUOS KARVES

Ryšium su Sovietų šiais metais didele skuba kuo greičiausiai Lietuvoje ne tik nu imti derlių, bet ir nurinkti grūdus į sandėlius, už neatlikimą laiku šio uždavinio *nustatytos didelės piniginės baudos* — nuo 100 ligi 500 rublių kiekvienam kolchozininkui. Rajonų vykdomieji komitetai kolchozininkus įspėja, kad jei nubaustieji neturės pinigų baudoms sumokėti, bus parduotos valdinėmos kainomis jų karvės. Valdinės kainos yra apie 60 procentų žemesnės, kaip rinkos. Kadangi šiais metais kolchozininkai turėjo išleisti savo pinigus valstybinei paskolai, todėl šių bausmių grėsmė kelia jiems ypač didelio nerimo.

VOKIETIJA

ĮSTEIGTA VOKIEČIŲ - LIETUVIŲ BIČIULYSTĖS DRAUGIJA

Š. m. lapkričio mėn. 7 d. Frankfurte įvyko stegiamasis Vokiečių - Lietuvių Bičiulystės Draugijos susirinkimas. Kaip žinoma, Baltų Tarybos veik prieš metus laiko priimtu nutarimu buvo nuspręsta rūpintis įsteigti Vokietijos Baltų Draugiją, kuri turėjo apimti vokiečių - estų, vokiečių - latvių ir vokiečių - lietuvių bičiulystės draugijas. Šį nutarimą vykdant, prieš keliolika savaičiu Augsburge buvo sušauktas steigiamasis Vokiečių - Latvių Draugijos susirinkimas. Dabar Frankfurte įvyko Vokiečių - Lietuvių, o šio mėnesio 21 d. Stuttgarte numatyta steigti Vokiečių - Estų draugiją. Visos šios draugijos gruodžio 7 d. apsijungs į vieną Baltų Draugiją Vokietijoje. Šia proga Bonnoje numatytas iškilmingas aktas, kuris ruošiamas Universiteto salėje. Be to, numatyta suruošti spaudos konferenciją ir meninį pabaltiečių pasirodymą.

Į steigiamąjį susirinkimą Frankfurte atsilankė gražus vokiečių ir lietuvių būrys. Susirinkimą atidarė Lietuvių Bendruomenės Vokietijoje pirmininkas inž. Pr. Zundė, kaip steigėjų komisijos narys. Pirmininku buvo išrinktas prof. Dr. Hilckman, kuris Mainzo universitete dėsto ir lietuvių kalbą, sekretorium - J. Norkaitis jr. Pirmininkaujantis prabilo į susirinkusius *lietuvių ir vokiečių kalbomis*. Steigimo proga susilaukta sveikinimų iš visos eilės asmenų ir institucijų. Susirinkime dalyvavo ir vokiečių ofic. įstaigų atstovai. Apie minties brendimą steigti vokiečių - lietuvių susiartinimo draugiją ir apie draugijos uždavinius susirinkusiems paaiškino Dr. P. Karvelis, VLIKo Delegatas prie federalinės vokiečių vyriausybės. Jis pažymėjo, kad lietuviai tėvynėje, dalindamiesi paskutiniu duonoskąsniu su alkanais karo belaisviais, priglausdami nuo karo bėgusius iš Rytprūsių vokiečius ir padėdami, kuo gali, vokiečiams, atsidūrusiems kartu su mūsų tautiečiais bolševikų priverčiamojo darbo stovyklų pragare, sudaro didelį gilaus žmoniškumo lobyną. Kalbėjusi pareiškė vilties, kad steigiamoji bičiulystės draugija prisidės prie gerų kaimyniškų santykių tarp vokiečių ir lietuvių pagilinimo ir padės jaunajai, jau tremtyje išaugančiai kartai kuo tinkamiausiai pasruošti laisvosios Lietuvos atkūrimo uždaviniams. Labai nuoširdžiai į lietuvius prabilo prof. *Strauch, pareikšdamas, kad Lietuvos vo*kiečiai jaučia didelį draugiškumą ir dėkingumą lietuviams ypač už tą pagalbą, kurios jie yra susilaukę pirmaisiais po karo metais, ir giliai atjaučia Lietuvą ištikusioje nelaimėje. Lietuvoje gyvenusieji vokiečiai bus laimingi, jeigu galės prisidėti prie lietuvių kultūros garsinimo Vokietijoje.

Steigiamosios draugijos pirmuoju pirmininku išrinktas Dr. A. Windecker, buvęs pasiuntinys, antruoju - adv. J. Bataitis, valdybos nariais - prof. Hilckman, H Eisentraut, prof. Strauch, V. Banaitis ir ats. pulk. P. Sutkus. Atstovais į tarybą išrinkti Dr. V. Literskis, J. Norkaitis jr. irHahn.

Steigiamąjį susirinkimą uždarydamas, prof. Dr. Dr. Hilckman pareiškė viltį, kad steigiamoji draugija prisidės visu, kuo*galėdama, kad lietuvių tauta atgautų sa*vo laisvę ir susikurtų gražią ateitį.

Žinią apie šios draugijos įsikūrimą perdavė radijai, vokiečių telegramų agentūra DPA ir jų spauda, nurodydami, kad tai įvyksta kaip tik tuo metu, kada sueina 10 metų, kai Sovietai pagrobė paskutinę Lietuvos žemės pėdą. „Die Neue Zeitung", š. m. lapkričio 9 d. laidoje pacitavęs Dr. P. Karvelio VT vardu padarytąjį pareiškimą ir nurodęs draugijos reikšmę, pažymėjo, kad šiuo metu Vak. Vokietijoje gyvena 23.000 pabaltiečių, iš jų - per 7.000 lietuvių. Dr. P. Karvelis ta proga buvo pakviestas pasakyti per radiją į Kraštą kalbą.

PILIETYBĖS REIKALAI

Vokiečių spaudoj, ypač pabėgėlių plčiai rašoma apie Vokietijos fed. parlamen to š. m. spalio 21 d. priimtąjį įstatymo projektą, kuriuo nustatoma vokiečių kilmės asmenims tvarka vokiečių pilietybei gauti. Projektą turi dar patvirtinti Federalinė *Vokietijos Taryba (Bundesrat)* - tada jis taps įstatymu. Šiuo projektu numatoma bendra įpilietinimo tvarka (Sammeleinbuergerung) pripažinti Vokietijos pilietybę Sudetų vokiečiams, klaipėdiečiams, vokiečių tautybės asmenims iš Lenkijos buv. Protektorato, Žemut. Steiermarko, Kaernteno ir Krainos. Kiti vokiečiai pabėgėliai ar ištremtieji, vad. Volksdeutsche Heimatvertriebenen, gali būti įpilitinti pagal jų atskirus pareiškimus. Šis įstatymas, kaip pažymi vokiečių spauda, palies apie 3 milijonus žmonių, ligi tol laikytų „be pilietybės". Tuo būdu įteisinami 1937 - 1945 m. pravesti bendri įpilietinimai. Įstatymo paliestiems asmenims (įpilietintiems) suteikiama teisė permetus laiko nuo įstatymo įsigaliojimo dienos nuo gautosios pilietybės atsisakyti. Atitinkamos lietuvių institucijos svarsto klausymą, kokios iš to galėtų susidaryti pasekmės Vokietijoj esantiems Lietuvos piliečiams - Klaipėdos kr. gyventojams.

Įdomų precedentą savo 2 princip. spren dimais sudarė Vokietijos fed. administracinis teismas Berlyne, nuspręsdamas, kad Vokietijoj gyveną austrai dar vis tebėra Vokietijos piliečiai. Dėl to grieztų pareiškimų padarė austrų vyriausybė, atsiribodama nuo nacių laikais įvykdyto Austrijos prijungimo jėga prie Vokietijos ir paskelbdama, kad tie austrai nėra vokiečių piliečiai, bet austrų. Tuo būdu išeina, kad vokiečiai nacių laikais sudarytas sutartis laiko galiojančiomis.

PAVERGTOJE TĖVYNĖJE

VOLKOVAI SIAUČIA LIETUVOJE

Šią žiemą Lenkijoje ir Lietuvoje privisо labai daug vilkų. Jie pridaro gyventojams daug nuostolių. Bet dar daugiau už tikruosius vilkus siaučia Maskvos į okupuotus kraštus prikomandiruoti vilkai — komisarai, kurie tik ir žiūri kaip galimai daugiau prisiplėšti ir verčia vietos žmones pasidaryti jų tamsių darbų bendininkais. Štai vieno tokio vilko, tūlo Kauno pramprekybos direktoriaus pavaduotojo, ruskelio Volkovo godumas taip toli nuėjo, kad net sovietinė „Tiesa" savo š.m. spalio mėn. 13 d. laidoje buvo priversta aprašyti jo darbelius. Ten skaitome:

Atsistiktinių daiktų parduotuvėje Nr. 31 pats darbo įkarštis — inventorizacija. Pardavėjai sušilę krauna prekes iš vienos lentynos į kitą, jas skaičiuoja, tikrina. Nuo vieno prekystalio prie kito bėgioja par*duotuvės vedėjas Žitkevičius, rankioja* suvestines ir neša jas Kauno pramprekybos atstovui — buhalterei Ulvydaitei. O ši neskuba, tyliai rausiasi popierių krūvose, ret karčiais taukšteli skaitliukais, nusižiovauja. Bet staiga ji subruzdo ir mostelėjo Žitkevičiui.

— Na, broliuk, keturis tūkstantėlius tu atrodo, tąjį anąjį... — piktai sušnibždėjo ji dvilinkai susilenkusiam Žitkevičiui.

— Tsss...tsss.. tamstele, tyliau, — sušnypštė Žitkevičius. — Be triukšmo išsiaiškinsime.

Jis timptelėjo Ulvydaitę už rankovės, ėmė kažką jai saldžiai patylomis kalbėti, įrodinėti. Pagaliau paspaudė po skvernu vienas kitam rankas ir abu meiliai nusišypsojo. Ne be pagrindo. Inventorizacijos dokumentus Ulvydaitė taip sutvarkė, kad ir uodas ten snapo neįkiš. Žitkevičius patenkintas trynė rankas — juk vilkas sotus ir avis sveika...

Ylos maiše nepaslėpsi. Sąžiningi pardavėjai, matę šią kombinaciją, netylėjo. Po kelių dienų parduotuvę užklupo revizija. *Paaiškėjo, kad Žitkevičius išgrobstė* apie 14 tūkstančių rublių. Kauno pramprekybos vadovai susirūpino:

— Kaip? Mūsų prekyboje tokie dalykai eddasi? Mes juos tuoj sutvarkysime! Nedelsiant išaiškinti, kas pranešė, kas reviziją iškvietė...

Kauno pramprekybos vadovai metė visas jėgas „nusikaltėliams" išaiškinti. Pavyko! Iš parduotuvės nedelsiant buvo atleisti pardavėjai komunistė Morozova ir Jakovliukas. Mėnesį laiko po to Morozova varstė pramprekybos direktoriaus Kulikausko kabineto duris, kol pagaliau ją grąžino į darbą, bet jau nę į šią parduotuvę.

Susitvarkę su pardavėjais, kurie padėjo demaskuoti grobstytoją, ir dūsaudami atsisveikinę su Žitkevičiumi, pramprekybos vadovai susirūpino: kur rasti kitą tokį tinkamą žmogų, kaip Žitkevičius? Jie jieškojo ne šiaip sau žmogaus, bet su ypatingais bruožais, kuris mokėtų laikyti liežuvį už dantų, būtų apsukrus, savo viršininkų neužmirštų, o bėdai atsitikus, kitų neiklampintų. *Daug vargti neteko. Nau*jasis vedėjas Šerkšnys tų bruožų turėjo daugiau, negu reikia.

Jau perimant parduotuvę ėmė reikštis Šerkšnio talentas. Paima Šerkšnys vilnonės medžiagos rietimą, popierėlį su įrašyta kaina trukt nutraukia ir prisega jį prie blogesnės medžiagos rietimo, štai be jokio vargo į jo kišenę penketa šimtų rublių šmukšt, ir įsmunka.

— Tai ne prekybininkas, o tiesiog akrobatas, — gėrėjosi pramprekybos vadovai, reikia iš jo patyrimo mums mokytis...

Pirmasis ėmė mokytis pramprekybos vyriausiasis buhalteris Gružauskas. Jis perka atsitiktinių daiktų parduotuvėje radijo aparatą, ir, prisidengęs svetima pavarde, per tą pačią parduotuvę, padedant Šerkšniui, parduoda jau dvigubai brangiau. Tokiu lengvu bizniu susivilioja net pats Kauno pramprekybos direktoriaus pavaduotojas Volkovas. Jis perka šioje parduotuvėje vyriška apsiaustą ir po poros *dienų jį parduoda per šią parduotuvę per*pus aukštesne kaina.

Liaudyje sakoma, kad apetitas atsiranda bevalgant. Taip atsitiko ir su pavaduotoju. Jo išaugusio apetito negalėjo jau patenkinti vien tik parduotuvė Nr. 31. Jis įsidrąsinęs ėmė jieškoti naujų šaltinių savo kišenei papildyti. Išsikviečia parduotuvės Nr. 63 vedėją Plačiaki ir ima kamantinėti:

— Blamų gavai?

— Gavau.

— Tai nuo kiekvienos blamos man po dešimtinę...

— Bet iš kur aš paimsiu? — nustemba Plačiakis.

— Žinok iš ko duoną valgai... Supratai?!

Volkovas suranda ir kitų būdų pasipelnyti. Kai tik parduotuvė Nr. 63 gauna moteriškus kailinius paltus ar kitus kailio išdirbinius, pavaduotojas tuoj dalį nuperka ir... nekantriai laukia, kol parduotuvėje pasirodys vėl nauja partija kailių. Pamėgo *viršininkas kailiuose savo* baltas rankeles šildyti.

Ir kaip Kauno pramprekybos direktoriaus Kulikausko tėviškai globojami atsakingi prekybininkai, kaip buhalerė Ulvydaitė, vyriausiasis buhalteris Gružauskas, direktoriuas pavaduotojas Volkovas, ne tik kad nekovoja prieš išeikvotojus, kyšininkus, spekuliantus, tarybinės prekybos taisyklių pažeidėjus, bet patys tapo spekuliantais, kyšininkais.

Štai, prekių žinovas Barančnikova nu*statė, kad parduotuvėje Nr.* 16 didelis kiekis avalynės buvo parduota žymiai brangiau, neprisilaikant valstybinių nustatytų kainų. Ji raštu apie tai pranešė pramprekybos direktoriui Kulikauskui. Bet tas raštas stebuklingai dingo... O aktas, kuriame buvo nurodytos neteisingos kainos, karštligiškai buvo perrašytas, ir Barančnikovą pramprekybos vadovai priverte pasira'yti po naujuoju aktu, kuriame, aišku, nutylima, jog avalynė buvo pardavinėjama neteisėtai padidintomis kainomis. Pinigu skirtumas už brangiau parduotą avalynę nuplaukė į gilias sukčių kišenes.

Ž.

Laisvoji tribūna

NETURĖKIME ILIUZIJŲ

Sprendžiant iš paskelbtų laiškų mano mintys dėl vasarvietės nesusilaukė pritarimo. Sekant Dr. Valterio mediciniška argumentą, man atrodo, kad operacija dar nepadaryta, kūnas dar sveikas, tik ligonis, kad perdaug neskaudėtų, gavo gerą dozą norkozo. O kaip žinome, po norkozu visi gyvena sapnų ir fluzijų pasaulyje. Tokią dozą norkozo, atrodo, yra gavę ir *mano oponentai įskaitant ir patį daktarą*. Jie visi operuoja patrijotiniais argumentais ir lygina vasarvietės pirkimą su savanorių kovomis, partizanų pasiaukojimu ar naujakurių vargais. Tai yra jausmais pagrįstas galvojimas, neturintis nieko bendro su realybe. O realybė yra tokia: jeigu perkame tokį objektą, mes turime būti tikri, kad galėsime jį išlaikyti ir padaryti jį tokį, kokio mes visi trokštame. Jeigu perkame vasarvietę — prieglaudą, tai turime būti tikri, kad parinktoji vieta yra pati geriausia ir patogiausia, kad mes už ją pajėgsime užmokėti ir per eilę metų išlaikyti.

Bereikalingai Dr. Valteris mane klausia, kodėl aš ankščiau tuo kalusimu nekalbėjau. O kad nebuvo reikalo, nes iš principo aš vasarvietės — prieglaudos pirkimui nesu priešingas. Aš iškėliau savo abejones dėl parinktos vietos ir dėl finansinio pajėgumo ją įsigyti ir išlaikyti. Šitą savo nuomonę aš direktoriams jau prieš eilę savaičių aiškiai esu išdėstęs ,nes aš esu priešingas nepateisinamai rizikai, kuri, mano nuomone, išstato į pavojų ne vien tik būsimą vasarvietę, bet ir visas kitas mūsų institucijas, kurias mes per eilę metų sugebėjome sukurti. Nepamirškime, kad jeigu bankrutuotų Lietuvių Namų Akcinė B-vė, su ja dingtų mūsų namai, spaustuvė ir laikraštis, kurie sudaro mūsų visuomeninio gyvenimo pagrindą. Geriau žvirblis rankoje, nei karvelis ant stogo, sako senas priežodis.

Nei vienas iš mano oponentų nepabandė sugriauti mano logiką pagrįstais argumentais. Nei vienas nebandė įrodyti, kaip ir kokiu būdu mes tą vietą galėsime finansiškai įsigyti ir išlaikyti. Jeigu lenkai, kurių čia yra virš 100.000 privedė savo patį didžiausią klubą prie likvidacijos, ko dėl su mumis tas negali atsitikti. Argi mūsų skaičius nemažėja? Argi mūsų duos numas yra toks pats kaip ir buvo? O kas bus po penkių ar dešimt metų? Pažiūrėkime į senąją Londono Lietuvių Koloniją, į jos institucijas. Kas išlaiko Socialinį Lietuvių Klubą dabar? Jeigu ne naujieji lietuviai tas jau seniai būtų bankrotavęs. Gal mes ir tvirtesni, bet vistiek esame to pačio kraujo žmonės ir toks pat mums gresia pavojus. Kovokime prieš jį, darykime *ką galime, bet gyvenimas daro savo*. Jaunoji karta auga svetimoje įtakoje ir kultūroje. Jeigu mes tą jaunimą mokysime mediniais šaukštais valgyti (tą daré didesnė dalis senosios lietuvių kolonijos) jie nuo mūsų nusisuks ir eis ieškoti kultūringesnės aplinkos: netrauks jų lietuviški klubai nei vasarvietės. Jeigu gi mes jiems duosime geriau, nei jie ras pas kitus, tada jie ne vien tik patys pas mus pasiliks, bet ir savo draugus pas mus atsives. Jiems tada bus garbė turėti savo kūne lietuvišką kraują.

Tad jeigu galvojame, galvokime logiškai, o ne jausmiškai.

P. B. Varkala.

PLUNKSNAGRAUŽIO UŽRAŠAI

Tą dieną, kai Wolverhamptone britų futbolo komanda sukūlė „nenugalimuosius" Maskvos spartakiečius, ir gana efektingai sukūlė, mano bendradarbis, Mr. Atkinson, kitos dienos ryte neatėjo šluoti lapų, nors jų, lyg tyčia, buvo prikritusių nepaprastai daug. Kitos dienos ryte jis atėjo su tokia šypsena, tarytum būtų laimėjęs poolyje keliolika tūkstančių. Nors jau laiko gabalas praėjo, per kiekvieną rūkymo ar arbatos pertrauką, mes vis dar kalbame apie tą wolverhamptoniečių laimėjimą. Vienos pertraukos metu jis man ir sako:

— Šiais metais turėsiu „sausesnes" Kalėdų šventes, nes tam tikslui taupytus pinigus išleidau didžiojo laimėjimo vakarą. Jei mūsų berniukai sutašytų vokiečių futbolistus, mūsų tautos prestižas būtų atstatytas į pirmąją pasaulyje vietą!...

Mano bendradarbis, Mr. Atkinson, gatvės šlavėjas, beraštis, bet skaityti moka gerai. Jis per dieną nusiperka tris dienraščius, o sekmadieniais kelis žurnalus ir sekmadienio laidų savaitraščius. Jam, beraščiui, gatvės šlavėjui, labai rūpi tautos prestižas. Prieš kurį metą gyvenau pas jį tuvį, baigusį Lietuvoje augštąjį mokslą. Jis nesiprenumeravo nei šio krašto lietuvių laikraščio, neturėjo nė vienos tremtyje nusipirkęs lietuviškos knygos. Tikrai žinau, kad jis ir dabar neskaito jokio lietuviško laikraščio. Kartais, fabrike, pertraukos metu, būdavo pasiskolina trumpam iš draugų. Ir, manote, jis toks vienas? Šimtai lietuvių, baigusių ne tik gimnazijas, bet Lietuvos Universitetą, šiandien neprenumeruoja jokio lietuviško laikraščio, jokios lietuviškos knygos nenusiperka. Jiems lietuvių tautos prestižas nerūpi. Jie teisinosi, kad neperką lietuviškos knygos todėl, kad knygos daug sveriančios ir, jei reikės kur nors važiuoti, tai bus bereikalingas balastas ir išmestas pinigas. Teatleidžia man tie „lengvo svorio" mėgėjai, bet, man atrodo, kad jie yra pats sunkiausias ir bereikalingas „balastas" mūsų tautai.

* * *

Nors žvaigždutes ir pastačiau savo užrašuose ,bet dar noriu grįžti prie to paties reikalo. Gal ir negrįžčiau, jei neturėčiau naujų duomenų, vaizduojančių mūsų dvasios ubagyną. Puošniajame lapkričio mėnesio „Lietuvių Dienų" numeryje. Ben. Bobrauskas „Mes grimstanti sala?" straipsnio pabaigoje rašo: „Rašytojų ar profesorių elitas, kurį čia su savimi turime, yra visos tautos šimtmečio pasiekimų vaisius. Jei dėl skaitytojo stokos to elito kūrybinis darbas turėtų būti nutrauktas amžiaus pusėje, ateitis visų pirma skaudžiai pakaltintų tuos, kuriems nepriklausomoji Lietuva suteikė dvasinės šviesos. Knygų nepirkimas negali būti pateisintas tuo, kad tie šviesuoliai šiandien liko deklasuoti. Kas gi daugiau deklasuos mūsų šviesą, jei ne mes patys, sąmoningai jos nebekurstydami?

„Pagaliau turime eilę profesijų, kurių penketas šimtų, jei ne visas tūkstantis, tikrai jau dirba savo vietoje. Tai daktarai, inžinieriai, kunigai. Visus juos iš letargo turėtų pažandinti trys mirę, o tačiau gyvai šviečią didieji jų profesijos draugai: Kudirka, Petras Vileišis ir Vaižgantas. Jei lietuviškai knygai mirusius mūsų gydytojus prikeltų Dr. Kudirkos paveikslas, jei mūsų inžinierius atgaivintų didžiojo lietuviškos spaudos mecenato inž. Vileišio pavyzdys, visus kunigus jei sujudintų Vaižganto dvasia, — jau būtų šioks toks pagrindas lietuviškai knygai. Bent penki šimtai pagrindinių, garantuotų, automatinių kiekvienos lietuviškos knygos ėmėjų!

„Savaime aišku, tų trijų grupių laukiamasai įsipareigojimas neatleidžia nuo šios tautinės pareigos visų kitų — vien jau dėl to, kad priešingu atveju jie bus palaidoti anksčiau, negu suspės numirti! Net pats nepajėgiausias mūsų išeivis Pietų Amerikoje neturi pagrindo knygos nepirkti, teisindamasis savo neturtu. Pavyzdžiui, Argentinoje, kur gyvena 1.000 latvių ir apie 1.000 estų, o lietuvių apie 40.000, iš kurių tikrai bus bent pora tūkstančių tremtinių, — knygų pirkimo disproporcija verčia mūsiškius, banaliai tariant, rausti IŠ GĖDOS! Mūsų Baltijos kaimynai tokie neturtėliai naujakuriai, be jokio užnugario, kad neturi nė savų patalpų knygoms platinti, tad jas pardavinėja, prisiglaudę Lietuvių klube. Ir štai latviai per metus ten nuperka savų knygų už 23.000 dolerių, estai už 25.000 dolerių, o lietuviai už 5.000 dolerių. Taigi mūsiškiai proporcingai net 200 kartų mažiau savų knygų išperka, negu latviai ar estai! Geriausiu atveju, jeigu nurašytume visus ankstyvesniuosius savo išeivius, kurie Argentinon emigravo, beje, jau iš nepriklausomos Lietuvos, tai visdėlto ir mūsų tremtiniai pasirodytų bent 10 kartų tamsesni už minėtuosius savo kaimynus. Be abejo, panašus dalykas vyksta ir JAV ir visur kitur.'

„Kad lietuvybę visi — ir senieji ir naujieji — stengiamės išlaikyti, tai yra savaime aišku.Bet kad katastrofiškai neteisingu keliu einame, vaizdžiai rodo Argentinos latviai ir estai, kurie, užuot statę sau namus ar klubus, perka, svetur prisiglaudę, savo knygą. Mūsieji išleido ir tebeleidžia milionus mokykloms ar kitiems pastatams, kur turėtų žydėti ir klestėti lietuvybė. Bet, nors dar tebėra gyvi ,kurie statė šias lietuvybės tvirtoves, šiandien mes turime nekartą žiauriai susikauti dėl lietuviško žodžio tose „tvirtovėse".

„Visi tie bendrieji ir privatieji rūmai nugrims su mūsų sala, nepalikdami lietuviško pėdsako Amerikos kultūroje, jei neįstengsime išlaikyti savos knygos, kuri yra tobuliausia žmogaus — per jį ir tautos — dvasios bei kultūros išraiška".

* * *

Ar žinote, mieli skaitytojai, kas lietuvišką knygą perka Anglijoje ir kiek jos nuperkama? Kruopščiai renku duomenis, ir, tikėkite, vieną dieną pamatysite, (žinoma, jei Redakcija praleis sąrašą ir skaitlines), tikrą vaizdą. Lietuviška knyga, su labai maža išimtimi, domisi, ją palaiko pirkdami, gink Dieve, ne tie, kurie baigė augštuosius mokslus Lietuvoje. Jų lentynose, jei ir rasime vieną kitą knygelę, tai, greičiausiai, pažįstamo autoriaus prisiųs ta dovanų, arba pasiskolinta, nes jiems lietuviška knyga „persunkus balastas"...

* * *

Skaitydamas apie Bradforde įvykusią šventę, prisiminęs Nottinghame surengtąjį sąskrydį, į kurį nė nebetilpo suplaukę iš visur lietuviai, matydamas dabar didelį šio krašto lietuvių pritarimą perkant vasarvietę - prieglaudą, pasidariau vieną ir, gal būt, teisingą nuomonę: mes nesigailim nei pinigo, nei laiko tam, kad pasotinus ilgėsio kirminą. Mes pasiilgstame viens kito, pasiilgstame, nes „kraujas šaukia". O kai kraujas šaukia, mums nieko negaila. Todėl, nors vienu kitu sakiniu ir palaikau p. Varkalą, bet, atrodo, be reikalo jis nori „užtvenkti upės bėgimą". Aimanuoti, kas bus, jei bus, ir taip neverta, nes iš tikrųjų niekas mūsų nežinome, kas bus! Pono Varkalos įspėjimas apsigalvoti, man primena visiems žinomą lietuvišką pasakėčią: Sėdi prie Nemuno kranto devynių metų mergaitė ir lieja graudžias ašareles. Praeivis, matydamas tokią mergaitės raudą, klausia:

— Ko, tu, vargšele, taip verki?

— Ir kaip man neverkti! Kai užaugsiu, turėsiu vaikų, tai jie, čia bežaisdami, gali nuskęsti Nemune...

Atsargi motina, ateitį numatanti ir racijos turinti: kas gali jai užtikrinti, kad tie būsimieji jos vaikai nenuskęs?... ,

* * *

Nors mano profesija yra tokia pat kaip ir anglų, valančių gatves, nors ir aš gaunu tokį pat atlyginimą, kaip ir jie, bet, visdėlto, man širdis suskaudo, pasiskaičius pereito sekmadienio „Express'ą", kuriame rašoma apie „kovą" su negrais, dirbančiais šiame krašte. Ten rašoma, kad lietuviams, lenkams ir kitiems svetimtaučiams, taip pat neleidžiama užimti geresnių darbų šio krašto pramonėje (formanais būti), tačiau toksai neleidimas, pasirodo, buvęs „teisingas", — išvedžioja straipsnio autorius. Nors ir nesistengiu būti lapų šlavimo formanu, bet tokia laikraščio pastaba, verčia mane „keršyti" britams ir rašyti Kanados draugams pasiteiravimo laišką Kanadon: Ar su savo „specialybe" galėčiau aname krašte gauti darbo?...

DIENOS RŪPESČIAIS

S. ŽYMANTAS

Molotovas vis tebegąsdina vakarus, kad neratifikuotų pasiektų susitarimų Vakarų Vokietijai apginkluoti, nes tai esą privesią prie karo. Jis sako, kad jei vakarų valstybės visdėlto tai padarys, tai tada Maskvai ir jos satelitams teksią galvoti, kaip organizuotis savo tarpe savo saugumui užtikrinti. Vakarų Vokietijos apginklavimas ir jos įjungimas į Šiaurės Atlanto sąjungą yra nemažas smūgis bolševikinei propagandai. Tam smūgiui atsverti Maskva turės imtis kokio propagandinio triuko, greičiausiai Maskvoje įvyks visų jos satelitų konferenci, bus sudaryta jų karinė sąjunga, kalbama, kad būsiąs net paskirtas karo vadas, bendras Maskvos pavergtųjų valstybių sujungtoms kariuomenėms, minimas maršalas Rokosovskij, o augščiausiu vadu neva būsiąs pastatytas maršalas Žukov.

Tik, atrodo, kad bent šiuo atveju, visa tai vakarų nenugąsdins. Praktikoje tai tebus propagandinis Maskvos triukas sumažinti satelitiniuose kraštuose Vakarų Vokietijos apginklavimo fakto sudarytą įspūdį, bet suprantama, tai maža ką bepakeis. Ir dabar vakaruose labai gerai žinoma, kad visų Maskvos satelitų karinės pajėgos yra seniai pačios Maskvos tvarkomos ir diriguojamos, pagaliau ir maršalas Rokosovskij yra tas pats ištikimas Maskvos bolševikinis tarnas.

Bet, visdėlto, visa tai dar neatsako į klausimą, kas bus paskui? Ką darys Maskva, kai ant Elbės krantų bus vokiečių karinės pajėgos? Psichologinis šio fakto efektas patiems bolševikams turės būti nemažas. Ar Maskva imsis kokių drastiškesnių žygių šio fakto akivaizdoje? Kalbama, kad Khruschev, kuris vis labiau ryškėja, kaip įtakingiausias „strong" man Maskvos valdovų tarpe, kietina savo liniją ir ima labai jau antivakarietiškai nusistatyti.

Antra vertus, kyla taip pat klausimas, ką gi patys vakarai darys, kai Vakarų Vokietijos kariuomenės sudarymas bus jau įvykęs faktas?

Sprendžiant iš spaudos, nevien Didžioji Britanija, Prancūzija, bet ir JAV, apginklavę vokiečius ir gražinę Vakarų Vokietijai suverenumą, bus pasiruošę vėl naujoms deryboms su bolševikais. Ar tos derybos galės atnešti kokių rezultatų parodys ateitis. Ar sutiks pav. bolševikai atsitraukti iš Rytų Vokietijos ant Oderio, jei amerikiečiai, anglai ir prancūzai sutiks pasitraukti ant Rheino. kaip tai kai kas dabar spaudoje siūlo, dar didelis klausimas. Ar pavyks, pagaliau, baigti gėdingą Austrijos okupaciją, taipgi yra didelis klausimas. Bet nežiūrint to, vakarų viešo i opinija linksta į tai, kad kalbėtis su Maskva reikia, tik deja, negirdėti balsų, kad tų pasikalbėjimų metu būtų ruošiamasi pareikalauti iš bolševikų atsitraukti ne už Oderio, bet už buvusių 1939 metų sienų. Mat, toks reikalavimas sugadintų viltis į „taikingą sugyvenimą" su Maskva, apie kurį, deja, beveik kiekvienoje kalboje užsimena dabar ir prezidentas Eisenhoweris. Iš tikrųjų, liūdna skaityti spaudoje, kad Amerikoje net Gallupo spėliojimas rodo, kad jau 45 procentaai yra už tai, kad su Maskva būtų surastas sugyvenimo „modus vivendi". Maskva gi nėra kvaila ir šias nuotaikas stengiasi išnaudoti savo propagandoe šimtu nuošimčių. Skaitome, kad ir valstybės sekretorius Dulles yra žymiai dabar santūresnis. Bet jis negali nematyti, kad visa tai prives tik prie katastrofos. Savo knygoje „War and Peace", išleistoje prieš keturius metus, jis aiškiai pasakė, kad Maskva vykdo savo agresiją nebūtinai karo keliu, ji turi tam ir kitokių priemonių.

Žinios iš Tolimųjų Rytų gerokai neramina amerikiečius. Indokinijo e komunistai aiškiai laužo Ženevos susitarimą ir stiprina savo karines pajėgas. Faktai rodo, kad raudonoji Kinija, priešingai Maskvai, visai neima galvon „taikingą sugyvenimą" ir nei nemano atsisakyti savo agresyvinių tikslų gretimose Tolimųjų Rytų valstybėse, ir net stiprina jose savo subversyvinę veiklą.

Būtų labai klaidinga galvoti, kad tai būtų kokia skirtinga politika nuo Maskvos, kuriai Maskva neva nepritartų, bijodamasi atominio karo, ir nuo kurios ji bandytų prilaikyti Pekingą. Nėra jokio pagrindo šiuo atveju tikėti Maskvos rodomai gerai minai.

Nėra skirtingos Pekingo ir Maskvos politikos vakarų pasaulio atžvilgiu. Yra viena, bendra ir sutartinė komunistų politika, vedama tiek komunistinės Rusijos, tiek komunistinės Kinijos. Gali būti tik pasidalinimas rolėmis. Ši politika yra aiški, logiška, nuo seno nustatyta ir visai konsekventiškai vykdoma. Kaip jau kartą teko šiuose puslapiuose paminėti, geriausias tam įrodymas yra to paties Molotovo samprotavimai, kaip ir kitų jo sėbrų, prieš keturiolika metų padėstyti prof. Krėvei-Mickevičiui, kai jis, dar būdamas liaudies vyriausybėje e.p. ministro pirmininko ir užsienio reikalų ministro, bandė savo kelione į Maskvą gelbėti tai, ką komunistai atvirai ruošėsi sutriuškinti: Lietuvos nepriklausomybę. Prof. Krėvė-Mickevičius, šiuos pasikalbėjimus, kuriuos jis tuo metu turėjo Maskvoje, aprašė „Aiduose", 1953 m. Nr. 3. Juo labiau tuos ten aprašytus pasikalbėjimus paskaitai, juo ryškesnis vaizdas susidaro, kaip planingai komunistai vykdo pasaulio užkariavimą. Tariamas Maskvos taikingumas, o raudonųjų kinų agresyvumas pasidaro visai logiškas, aiškus ir suprantams. Vakarų išstumimas iš Tolimųjų Rytų yra šiandien pirminis komunistų tikslas ir jie jo sieks visomis jiems prieinamomis priemonėmis. Savo agresyvią politiką komunistai vykdo atsargiai ir palaipsniui, bet jie jos neatsisakė ir neatsisakys. Kol jie savo agresiją vykdo vienoje pasaulio dalyje, jie stengsis būti santūrūs Europoje, tuo pačiu stengdamiesi užmigdyti vakarų budrumą. Kaip Hitleris, kuris vis kando po kąsnį, po kiekvieno kąsnio deklamuodamas apie savo taikingus norus. Tik galų gale Hitleris neišlaikė persivarė ir paskubėjo, panorėjo gauti viską iš karto. Maskva gi yra žymiai kantresnė, ir čia glūdi didysis pavojus vakarų pasauliui. Kalbos apie „taikingą sugyvenimą" to pavojaus nepašalino ir nepašalins.

PAVERGTŲJŲ TAUTŲ SEIMO POSĖDŽIAI

Pavergtosios Jungtinės Tautos reikalauja sustabdyti deportacijas, grąžinti namo deportuotuosius, ištirti moters padėtį pavergtuose kraštuose, sustabdyti laisvojo pasaulio prekybą su bolševikais, kurie per prekybą siekia pasaulio subolševikinimo.

Lapkričio 7 ir 8 d.d. New Yorke buvo tęsiama Pavergtųjų Jungtinių Tautų sesija, skirta išimtinai žmogaus teisėms ginti pavergtuose kraštuose. Dienotvarkėje buvo prievartos darbai, deportacijos, moters padėtis, Rytų - Vakarų prekyba.

Lietuvos delegacijos narys dr. Trimakas pateikė Socialinės Komisijos raportą apie prievartinius darbus, primindamas komunistinės Kinijos saugumo ministerio pranešimą JT apie prievartos darbus Kinijoje, nurodydamas prievartos darbų tinklą ir padarinius ir pabrėždamas, kad nuo žodžių metas pereiti prie veiksmų prievartos darbams likviduoti.

Raportą apie deportacijas ir rezoliucijos projektą seimui pateikė Latvijos delegacijos narys buv. min. pir-kas A. Blodnieks. Rezoliucijoje konstatuojama, kad deportacijos yra nusikaltimas, kad deportacijos paliečia labai plačius gyventojų sluogsnius, ir prašomos JT pavesti prievartos darbus tirinčiam komitetui ir deportacijas tirti ir komunistines vyriausybes pareikalauti, kad deportuotuosius paleistų ir grąžintų namo.

Raportas dėl prievartos darbų ir rezoliucija bei raportas dėl deportacijų perduotos Jungtinėms Tautoms.

Raportas dėl moters padėties sovietų pavergtuose kraštuose nušviečia tarptautines pastangas Tautų Sąjungoje ir Jungtinėse Tautose ir pavaizduoja moters faktinę tuose karštuose padėtį. Moteris ten neturi politinių teisių, išskyrus saujelę komuniščių, neturi asmens teisių, net teisių į savo vaikų auklėjimą. Moteris ten numoterinama ir nužmoginama. Todėl rezoliucijoje JT prašomos ištirti pavergtųjų kraštų moters padėtį ir suteikti moterims reikalingą globą, pareikalaujant atitinkamas vyriausybes vykdyti JT Chartą, Visuotinę Žmogaus Teisių Deklaraciją ir Moterų Teisių Konvenciją.

Labai gyvų diskusijų sukėlė seime Teisių Komisijos pranešimas apie politinio pabėgėlio teisinę padėtį. Kaikurių nuomone 1954. 4. 22. įsiteisėjusi Pabėgėlių Reikalams Konvencija esanti pakenčiama priemonė. Kaikas iš lietuvių spaudos žmonių ją labai augštai įvertino. Tačiau tie, kam teko arčiau su pabėgėlių padėtimi susidurti, yra visai kitos nuomonės dėl esamos padėties ir dėl pačios konvencijos. Seimas nutarė pavesti klausimą atitinkamai komisijai ištirti ir referuoti kitame posėdyje. Rep.

APIE DEŠROS KILMĘ

Yra žinoma, kad labiausiai pagirtina yra prancūzų ir kinų virtuvė. Tačiau ir ant saulės yra dėmių. Štai vienam kinų berniukui mokykloje buvo liepta aprašyti skirtumą tarp dešros ir banano. Berniukas uždavinį atliko gana rūpestingai. Jo palyginimas buvo baigtas šiais žodžiais: „Bananas yra valgomas be žievės, o dešra su žieve. Dešra yra žmogaus rankų darbo gaminys, o bananas yra Motinos Gamtos pro duktas. Bananas priklauso vaisių karalijai, tuo tarpu kai dešros kilmės dažniausiai negalima susekti". Iš tikro, kartais visiškai neįmanoma atpažinti dešros kilmę. Protingas berniukas, ar ne?

LIETUVIAI KATAKOMBOSE

(Atkelta iš psl. 1)

Arktikoje". Autorius, nurodęs, kad Vorkutoje labai gražiai savo tarpe sugyvena lietuviai su ukrainiečiais, kurių pastangomis daugiausia ir buvo suorganizuotas pereitais metais Vorkutos kalinių streikas, pažymi, kad lietuviai esą nepaprastai draugiški kitų tautų kaliniams, kuriuos dažnai paremia maistu. Scholmerio teigimu, lietuviai ar tik nesą geriausiai maistu apsirūpinę. Ir čia jis papasakojo vieną epizodą, kaip jam teko dirbti medžio piovėjų brigadoje, kurią sudarė beveik vieni lietuviai. Tarp jų sakosi užtikęs nemaža anksčiau buvusių partizanų, patekusių rusams į nelaisvę. Tai buvo kieti vyrai. Jie gaudavę trečios eilės davinį ir siuntinių iš Lietuvos. Minima ir lietuviškų žąsų istorija. Kai lietuviai aiškina, kad nepriklausomybės laikais vienu metu tarnautojai buvę priversti pirkti žąsis ir į žąsieną daugelis nenorėjo net žiūrėti, tai rusai, išgirdę tokius dalykus, nepaprastai nustebo, tartum jiems iš kaktos iššoktų akys Brigados vadas, plūsdamas lietuvius, jei jie nepakankamai sparčiai dirba, paprastai nepamiršta pridurti: „Žąsis tai galėjote valgyti, o dirbti tai vengiate". Žodžiu, lietuviškoji žąsis yra virtusi savotišku politinės gerovės ženklu.

Dr. J. Scholmerio knyga apie Vorkutą sukėlė laisvajame pasaulyje gyvą susidomėjimą. „Neue Zeitung" apžvalgininkas E. J. Salter pažymi, kad su joje pateiktais faktais bei išvadomis turi susipažinti visi, kuriems rūpi Sovietu pavergtųjų tautų išlaisvinimas. Veikale paliečiama ir tariama laisvojo pasaulio su Maskva koegzistencijos galimybė. Vakarai, kaip nurodoma, duodami Sovietams progą atsigriebti, už šį jiems suteiktąjį šansą turės labai brangiai užmokėti. Stalino mirtis išlaisvino Kremlių iš iki tol vestosios arteriosklerozinės bolševikinės politikos. Tačiau Stalino mokiniai yra daug gudresni, elastingesni ir povojingesni už senį. Malenkovo vadovaujami tūkstančiai labai gerai paruoštų ir kvalifikuotų specialistų siunčiami į sovietines darbo vergų stovyklas, kad ten atsidėję ruoštų trečiąją pasaulinę revoliuciją. Tai kieti žodžiai, tik klausimas, ar Vakarai šį įspėjimą supras. Scholmerio pateiktieji aprašymai rodo, kad įvairių pavergtųjų tautų toli gražu neįmanoma taip lengvai sunaikinti net ir žiauriausiomis teroro priemonėmis. Tiek Vorkutoje, tiek kitose prie Šiaurės Ledjūrio sukoncentruotos darbo vergų stovyklose yra suvaryta lėtai mirčiai paskirtų tūkstančiai geriausio įvairių tautų elito. Tarp jų veikia visa eilė slaptų pogrindžio sąjūdžių, kuriems dažnai vadovauja karininkai, išėję visą gyvenimo ir kovų praktiką per paskutinio karo bandymus.

Elta.

ŠVENTOSIOS BEZDŽIONĖS

Du anglai,Graham ir Bone išgyveno sates trunkančią sunkią kelionę skersai ir išilgai Burmą. Tos kelionės tikslas buvo pasiekti garsiąją Siuthoro pagodą (šventyklą). Mažai kam baltųjų teko tą retenybę matyti. Kai juodu pagaliau ją pasiekė, atrodė, kad smalsuolių kelionė buvo veltui: nei rekomendacijos laiškas iš Rangūno padėjo, nei dvasininkai išėjo jų pasitikti. Kažkas nepaprasto turėjo būti įvykę. Aplink buvo jaučiama slogi nuotaika.

Visdėlto keliautojai sužinojo ičabuvių susirūpinimo priežastį. Pasirodė, kad pereitą naktį iš pagodos pabėgo šventosios beždžionės. Tie žvėreliai jau per kiek generacijų ramiai gyveno dvasininkų prižiūrimi, ir niekas nebūtų pamanęs, kad jie galėtų pabėgti, taičau tai įvyko. Jų pabėgimas vietiniams atrodė bloga pranašystė, o gal ir dievų kerštas. Dar tą pačią dieną susirinko visi gyventojai, seni ir jauni, prie vienuolyno mūrų. Vienuolyno vartams atsidarius, išėjo pro juos šventadieniška procesija, prie kurios prisijungė visi susirinkusieji. Dalis dvasininkų nešė pintines gardžiausių vaisių, kuriuos tos beždžionės labiausiai mėgo. Pasekę tą procesiją ir abu anglai.

Po valandos laiką trukusio lipimo į kalnus, prieš tai išsiųstas žvalgas pranešė, kad matęs beždžiones ant vienos plokštumos. Procesija pasiekė tą vietą. Du dvasininkai su vaisiais prisiartino prie žvėrelių, bet beždžionės, kurios buvo prijaukintos ir paprasta nebailios, bėgo nuo dvasininkų šalin ir kopė vis augščiau į kalnus. Sekant jas procesijai, jos vis kopė augštyn. Ilgainiui buvo pasiekta kalno viršūnė. Tad beždžionės leidosi glostomos, bet maisto nelietė, o gaudomos išsilakstė į visas puses. Nusiminę dvasininkai užgiedojo seną šventą giesmę. Ir štai, vos tik giesmės garsams nutilus, visi apstulbo iš išgąsčio. Baisus murmėjimas kilo nuo jūros ir darėsi vis triukšmingesnis, iki sudundėjo atsimušęs į kalnus perkūno trenksmas. Žemė pradėjo drebėti, ir persigandę žmonės pamatė, kaip iš jūros iškilusi milžiniška banga užliejo viską iki pusės kalno. Po kiek laiko gyventojai rado savo trobesių vietoje tik liūdnus griuvėsius.

LABAI GRAŽIOS KALĖDINĖS ATVIRUTĖS

Lietuviškos kalėdinės atvirutės, spausdintos užsienyje, jau gautos. Atviručių kaina su vokais 11 d. didesnio formato spalvuotos ir 6 d. mažesnės, vienos spalvos. Didelis prieškalėdinių naujų knygų pasirinkimas. Užsakyti: D. Daunoraitė, 49, Thornton Ave. London W. 4.

PIRMĄ kartą LONDONE

LAS Londono Skyrius rengia sausio 1 d. (šeštadienį) 7 v.v. Parapijos salėje

KAUKIŲ BALIŲ

Trys geriausios kaukės bus premijuotos. Staliukai iš anksto užsisakomi p. Liūdžių krautuvėje. Gros lietuviškas džazas.

IMIGRACIJA Į KANADĄ IR AMERIKĄ

Visus reikalingus oficialius dokumentus (vizas, afidavitus, darbo-buto garantijas, etc.) parūpina diplomuotas teisininkas

JONAS J. JUŠKAITIS, LL. B.

Įstaigos adresas:

SUITE 5, TUNSTALL BUILDING

709 DUNSMUIR STREET, VANCOUVER 1, B. C., CANADA

apmokėjusiems visas susirašinėjimo išlaidas, prisiunčiamos smulkesnės informacijos

EUROPOS LIETUVIS — THE LITHUANIAN WEEKLY. Redaguoja Br. Daunoras. Redakcijos ir Administracijos adresas: 43, Holland Park, London, W. 11. Telef. PARk 9699. Redakcija rankraščius taiso ir trumpina savo nuožiūra. Prenumeratos kaina: metams — 35 šil., 6 mėn. — 20 šil. Dolerio kraštuose — 6 dol metams. Skelbimai — spaudos eilutė arba jos vieta 1 šil. Atskiras numeris — 1 šil. Leidžia — Lietuvių Namų Akc. Bendrovė. Leidimo Tarybą sudaro — DBLS-gos Centro Valdyba ir Europos Lietuvių Bendruomenių Pirmininkai: Vokietijoje — Pr. Zundė, Prancūzijoje — O. Bačkienė, Belgijoje — P. Sekmokas, Šveicarijoje — A. Paulaitis, Švedijoje — J. Pajaujis, Italijoje — kun. V. Balčiūnas, Danijoje — J. Slašinskas, Austrijoje — M sgr. K. Razminas, D. Britanijoje — M. Bajorinas.
Printed and Published in Gt. Britain by the Lithuanian House Ltd., 43, Holland Park, London, W. 11. Telephone: PARk 9699.